

TRANSILVANI'A.

FÓIA ASOCIATIUNEI TRANSILVANE

PENTRU

LITERATUR'A ROMANA SI CULTUR'A POPORULUI ROMANU.

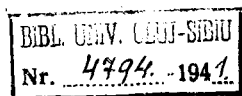
ANULU ALU XV-LEA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1884.

Editoriu: comitetulu asociatiunei.

Redactoriu: secretariu alu asociatiunei: G. Baritiu.

SIBIIU.

Tipariulu tipografiei archidiececane.

SUMARIULU

materiilor cuprinse in „Transilvani'a“ cursulu XV din anulu 1884.

	Nr. Fóiei.		Nr. Fóiei
Despre importanti'a studiului botanic . . .	1—2	Conspectu despre stipendisti si ajutorati de	
Tractarea despre crescerea femeii si a mo-		ai Asociatiunei transilvane dela adunarea	
dului formarei inteligentii din sinulu po-		generala din Deesiu 1882 pâna la cea din	
porului	3—4	Augustu 1884	15—16
Idei pentru filosofi'a instoriei omenirei de		Discursu cu care a deschisu con. aulicu Iacobi	
Herder aparute la c. 1784—1794	3—4 5—6	Bolog'a in calitatea sa de vice-presedinte	
Militaria	3—4	alu asociatiunei trans. pentru literatur'a ro-	
Documente istorice pentru romani	3—4 5—6	mana si cultur'a poporului rom. siedintiele	
Literatura bisericésca	5—6	generalei ei adunari a XXIII-a convocata	
Unu studiu geologicu prea bine venitu . . .	5—6	pe 5/17 Augustu 1884 la Orastia	17—18
Crescerea viteloru	5—6	Raportulu comitetului asociatiunei transilvane	
Penteleu	5—6	pentru literatur'a romana si cultur'a popo-	
Economi'a câmpului de G. Popu de Basesci—	7—8	porului romanu despre activitatea sa in tim-	
Ortografi'a academieii dupa trei ani de proba	7—8	pulu dela adunarea generala din Deesiu,	
Somnambulismu	7—8	adeca dela 1-a Sept. 1882 pâna la 31 De-	
Studiu istoricu asupr'a raporturilor agrarie	7—8	cembre n. 1883	17—18
din Ungari'a si tierile adnexe 9—10 11—12 13—14 15—16	9—10	Tipografi'a in Romani'a	19—20
Colonii si sisteme antice de colonisari . . .	9—10	Lexicografi'a Daco-romana	19—20
Istori'a patriei in scólele romane	9—10	Respunsulu Dlui A. Tincu datu la discursulu	
Cocosiulu selbaticu	9—10	presidiale in adunarea gen. dela Orastia	
Documente din Vaticanu si din alte parti ale		Augustu 1884	19—20
Italiei pentru intregirea istoriei Daco-ro-		Disertatiune economica, a dlui I. Axentiu Se-	
maniloru	11—12	veru anuntiatu la adunarea generala din	
Petitiuni relative la infintiarea de academia		Orastia Augustu 1884	19—20
juridica si chiar' de universitate romanésca	11—12	Pentru cultivarea botaniceii din tierile locuite	
Schitie istorice despre Strigoi	11—12 13—14	de romani	19—20
Academi'a romana	11—12	Napoleonu I scrisu de elu insusi (din memo-	
Estrasu din alta epistola a Dlui Dr. M. G.		rielle dómnei Remusat)	19—20 21—22
Obedenariu de títo Rom'a 12/24 Februariu		Lyss'a (turbarea viteloru)	19—20
1884, adressata Dlui Dimitrie Sturdz'a, pre-		Limb'a romanésca cultivata	21—22
sedinte alu academieii romane, si ministru		Impresorarea cetatii Alb'a-Iuli'a in 1849 . . .	21—22
de esterne	13—14	Paganini si papuculu de lemn	21—22
Starea femeiloru inainte si dupa crestinismu	13—14	Materialu pentru istori'a regimentului I. gra-	
Manifestulu comitetului centrale alu congresu-		nitiaru din Transilvani'a	23—24
lui economicu din Romani'a	13—14	Teori'a lui Rösler. Studiu asupr'a staruintiei	
Partile rele ale conventiunei comerciale . . .	13—14	Romaniloru in Daci'a Traiana de A. D. Xe-	
Betleanu	15—16	nopolu	23—24
		Cártille daruite biblioteceii asociatiunei . . .	23—24

Procese verbali luate in sedintiele comitetului Asociatiunei transilvane tinute in decursulu anului 1883/4.

	Nr. Fóiei.		Nr. Fóiei.
Procese verbali ale com. Asociatiunei transilvane pentru lit. rom. si cultur'a pop. rom. luate in sedinti'a dela 17, 20, 21, 22 si 31 Decembre st. n. 1883	1—2	Procesu verbale alu comitetului Asociatiunei, luatu in sedinti'a dela 27 Iuniu st. n. 1884	15—16
Procesu verbalu alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a poporului romanu luatu in sedinti'a dela 29 Ianuariu st. n. 1884	3—4	Procese verbali ale comitetului Asociatiunei transilvane tienute in 4 Iuliu, 7 si 8 Augustu si 3 Septembrie, cum si alu adunarei generale din 17 si 18 Augustu st. n. 1884	17—18
Procesu verbale alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in sedinti'a dela 15 Februarie st. n. 1884	5—6	Procese verbali ale comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luate in sedintiele dela 22 Septembrie, 6, 8, 19 Oct. 1884.	21—22
Procesu verbale alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in sedinti'a ordinara dela 22 Martie st. n. 1884	9—10	Procese verbali ale comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luate in sedintiele dela 31 Octombrie, 24 Novembrie, 3, 10, 11 si 19 Decembrie	23—24
Procesu verbale alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in sedinti'a ordinara dela 18 Maiu st. n. 1884	11—12		

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni colectori.

Sumariu: Despre importanti'a studiului botanicu. — Procese verbale ale comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luate in siedinti'a dela 17, 20, 21, 22 si 31 Decembre st. n. 1883.
Bibliografia. — Concurse.

Despre importanti'a studiului botanicu.

Influinti'a vegetatiuniloru asupr'a desvoltarii vietii animalice si asupr'a desvoltarii civilisatiunei omenesci.

I. Introducere.

Onorata Adunare generale!

Traimu in unu vécu carele se numesce alu luminei si alu sciintiei; traimu in véculu in care popórele nu se mai potu cuceri cu arm'a fisica, ci numai prin armele culturai, nu-si potu fortificá si ásecurá viitoriulu decâtu prin lumina si sciintia.

De aceea intalnimu astadi pe tóte popórele progresandu pe aceste cai, le intalnimu emulandu in lupt'a pentru cultura si sciintia, care lupta in adeveru este cea mai nobila si cea mai onesta dintre tóte luptele omenesci.

Poporulu romanescu inca trebuie se participe la acésta lupta cu tóta demnitatea, are se-si incordeze tóte puterile si se inroleze sub drapelulu ce pórtá in-scriptiunea: Lumina si sciintia.

Dara ce dicu? Poporulu romanescu a facutu dejá mai pe tóte terenurile scientifique bune inceputuri si progrese afara de disciplinele apartinátoare sciintieloru fisico-naturale. Pe terenulu acestoru discipline, dupa a mea cunoscintia si convingere suntemu, se marturisimu adeverulu curatu si francu, numai nisce modesti incepatori.

Ne lipsescu studiele si cártile de specialitate, ne lipsescu museele si totu feliulu de colectiuni scientifique, dar cu deosebire ne lipsescu colectiunile archeologice si antropologice din patri'a nóstra, cu ajutoriulu caror'a singuru numai se potu resfrange incercarile reuvoitoriloru nostri, cari se silescu a ne contestá originea, a ne deduce dela Schiti, dela Traci, dela Bessi si dela alte popóra perite de multu, disputandu-ne ori-ce urma de descendintia dela ginteá latina.

Cá se nu remanemu inapoi nice pe terenulu disciplineloru sciintieloru naturale, generatiunea presinta si generatiunile viitoare au indatorirea sacra se se apuce de munca, de studiu seriosu, au se adune si se faca totu-feliulu de colectiuni scientifique, au se exploreze tóte unghiurile patriei nóstre din tóte punctele de vedere, cu unu cuventu, au indatorirea de a face, cá sciinti'a romanesca se infloresca si se progreseze si pe aceste terenuri si prin acést'a se se inaltie numele némului nostru cu mandrie si demnitate.

Pentru a da indemnu si incuragiare generatiunei presinte si in specie tinerimei romane studiose cá se se apuce cu tóta diliginti'a si cu tóta seriositatea de cultivarea acestoru discipline si pentru a le storni dragoste fácia de aceste frumoase si importante sciintie, mi-am luat voia cá se tractezu astadi inaintea D-Vóstre despre: importanti'a studiului botanicu, carele pentru noi Romanii are o dupla insemnatate. Are importanti'a din punctu de vedere curatu scientificu, dara in deosebi pentru cá poporulu romanescu in partea pre-domnitóre se ocupa numai cu agricultur'a.

Nu sciú daca imi va concede se-mi realizezu intentiunea, dara „*et voluisse sat.*“ Deci ve rogu Dómnelorú si Domnilorú! se binevoiti a me onorá cu atentiunea si bunavoitóre a D-Vóstre pacientia!!

II. Scurta schitia din istori'a botanicoi.

Aruncandu o privire fugitiva asupr'a istoriei botanicoi dela inceputu si pana astadi, se constata cumu cá de si folosirea de plante in diferitii rami ai vietii practice se datéza deodata cu cei de ántai rami ai culturai omenesci, sciinti'a botanica cá atare abia numai in seclii mai noi a pututu lua unu sboru mai insemnatu si numai in timpulu din urma s'a ridicatu la trépt'a ce i se compete conformu importantiei sale.

Celu de ántai indemnu ce a facutu pe ómeni se studieze mai de aprópe plantele, a fostu dictatu de lips'a de a le cunosce mai de aprópe atunci cându voiau se

le recolteze pentru a le folosi parte că plante medicinale, parte că plante de alimentatiune, parte că plante de industria etc. Inse aceste studii au fostu foarte primitive. Că sciintia, botanic'a a fostu in anticitate foarte puçinu cultivata.

Aristoteles a fostu celu de ântai carele a scrisu ceva despre botanica, dar scrierile lui s'au perdutu.

Scrierile lui Teophrast (300 a. Chr.) si a le lui Plinius, (79 d. Chr.) au puçina insemnate.

Celu mai insemnatu botanistu din anticitate a fostu Dioscorides, carele a traitu pe timpul lui Nerone si carele a descrisu in opulu seu „Materia medica“ 600 de plante medicinale.*)

Cu Dioscorides se sfirsiesce tóta incercarea de a cultivá sciintia botanica. Unu intunerecu mare intimpinamu de aci in colo pe totu timpul propagarii si fortificarii crestinatatiei. Precumu filosofi'a lui Aristoteles devenise autoritate pe terenulu filosoficu pâna in sut'a a 16., pâna la epoch'a lui Baco si Cartesius, in care perióda nu cutezá nime se faca altucev'a decâtu se comenteze acésta filosofia, asia s'a intemplatu si cu Botanic'a. Dioscorides devenise autoritate si cá atare a remasu pâna in sut'a a 16, in care perióda tóta sciintia botanica erá redusa la câteva comentarii.

Otto Brunfels (1537) a fostu celu de ântai carele a inceputu a lucrá pe terenulu botanicu de sine cá emancipatu de autoritatea lui Dioscorides.

Pe la inceputulu sutei a 17, erau adunate, gratie muncii neobosite a loru o multime de botanisti, la 5,500 specii de plante. Inmultindu-se speciile de plante in asia mesura, s'a nascutu deodata si trebuintia de a le ordiná in unu sistemu mai usioru. Cea de ântai incercare in acésta privintia a facut-o Lobelius (1570). Andreiu Căsalpinus (1583) incercá a face o clasificatiune pe bas'a caractereloru dela fructe si dela semintiuri. Prin descoperirea Americii si a drumului la Indi'a s'a datu ocaziunea de a se inmultí materialulu, a se arangia calatorii si expeditii botanice.

Cu inceputulu seclului alu 17, sciintia botanica intra in o epoca noua. Pe acestu timpu s'a inventatu microscopiulu, acest'a s'a pusu in servitiulu tuturor sciintieloru naturale si in specie s'a aplicatu prin *Malpighi*, *Nehem*, *Grew* si *Leewen-hock* la studiulu anatomiei planteloru care studiu a desteptatu mai multe intrebari fiziologice, inse fâra cá se póta fi urmarite si deslegate pâna in sut'a a 19.

Cu inceputulu sutei a 18, a intratu studiulu botanicu intr'o era noua.

Incepu a se face dese excursiuni prin tierile cele mai departate, prin continentele si insulele nu de multu descoperite; incepu a se face colectiuni botanice; se aduna plante de prin tinuturile tropicale si se cultivéza prin gradinele botanice.

Numerulu planteloru devine foarte mare si cu câtu crescea acest'a cu atât'a se simtia mai multu trebuintia a unui sistemu dupa care se se póta studiá si ordiná cu mai mare usuratate.

Pe la 1719 se incercá *Tournefort* a astupá acésta lacuna. Dupa-ce a facutu mai multe excursiuni botanice in oriente, statorí unu sistemu carele pe timpul seu fu recunoscutu si acceptatu de celu mai bunu. Densulu a luat de basa la acestu sistemu formatiunea corolei. Creá genuri noue, in cari a introdusu tóte speciile tinátore de densulu.

Inse rolulu insemnatu de a clasificá tóte plantele dejá descoperite si a le asiezá intr'unu sistemu usioru, a fostu rezervatu marelui botanistu svedianu Carolu Linné (1707—1778), carele cu totu dreptulu se numesce reformatorele sciintiei botanice. Metod'a lui Linné, de si artificiala, pentru precisiunea, claritatea si aplecarea caractereloru a câstigatu cea mai estinsa popularitate, ma si astadi suntu multi botanisti cari se folosescu de acestu metodu in determinarea planteloru. Metod'a sa se baséza numai pe organele sexuale a-le floriloru. Dar meritulu celu mai mare alu lui Linné este, căci a introdusu legi pentru caracterele sciintifice a le genuriloru si a le speciiloru si a introdusu o terminologia pentru specii, carea si astadi se afla in aplicare*).

Inmultindu-se si mai multu materialulu botanicu, botanicii sau vediatu siliti a recunósce, cumcá si acestu sistemu este neindestulitoru, cumcá multe specii nu se potu determiná dupa acésta metoda. Acésta impregiurare a datu impulsulu de a se inlocuí metod'a artificiale prin metod'a naturala, carea classifica plantele nu numai dupa unele caractere ci dupa tóte organele, dupa sum'a caractereloru.

Metod'a naturala s'a statoritu mai ântai prin *Laurentiu de Jussieu* (1789) carea mai târdiu a aflu perfectionare in *De Candolle* (1813), *Oken* (1821), *Reichenbach* (1828), *Bartling* (1830), *Lindley* (1834) si *Endlicher* (1838).

Pe bas'a metodei naturale botanic'a descriptiva a pututu se se desvólte si se progeseze cu pasi gigantici. Pe cându *Teophrast* a descrisu numai 500 specii, ér *Dioscorides* 600 de specii numite medicinale, cu inceputulu seclului alu 17, erau dejá 5500 de specii plante cunoscute, ér Linné ne spune cumu că pe timpul seu erau peste 8000 cunoscute. *Alexandru Humboldt* afirma cumcá la 1849 s'au computatu la 160,000 de specii.**)

Inse sum'a tuturor planteloru de pe pamentu se póte computá la celu puçinu la 200,000 de specii. Dar materialulu botanicu se inmultiesce din di in di.

Astadi nu se afla nici o tíera câtu de puçinu inaintata in cultura, carea se nu aiba pe Floristii si Florile sale in numeru insemnatu. Nu este Continentu, nu este insula, nu este tíera care se nu fie explorata de diligentulu Floristu. Si pentru cá acestu importantu studiu

*) Dr. M. Seubert, *die Pflanzenkunde* 1867 pag. 6.

**) *Alexandru Humboldt*, *Ansichten der Natur*, 3. Auflage, II. Bd. pag. 118.

*) *Meyers Encyklopedie des allgemeinen Wissens* III. Bd. pag. 564.

se p \acute{o} ta progres \acute{a} si mai usioru, s'au infinti \acute{a} tu mai in t \acute{o} te tierile societati si totu felulu de reuniuni cari springescu acestu studiu prin totu felulu de incuragiari, prin arangiari de excursiuni si expeditii botanice, prin colectiuni de ierbarie, prin publicatiuni si prin totu felulu de premii.

Inse studiulu botanicu nu se restringe numai la botanic'a descriptiva si sistematica, la adunarea si determinarea de plante, ci se estinde si la alte discipline.

Amu facutu mai susu amintire cumu c \acute{a} Malpighi si alii au inceputu a aplec \acute{a} microscopiulu la anatomia planteloru, care studiu s'a continuatu prin Mohl, Schleiden, Schwann, Unger, Schacht, Sachs s. a. Nu mai pu \acute{c} inu s'a cultivatu, dupa aplecarea microscopiului si dupa ce Chimi'a s'a pusu in servitiulu sciintiei botanice, si Fisiologia planteloru, cu deosebire prin Saussure, Bonnet, Monceau, Dutrochet, S \acute{e} n \acute{e} bi \acute{e} re, De Candolle, Knight s. a.

In paralelu cu acestea au inaintatu si celelalte discipline botanice, precumu Pal \acute{a} ontologia si geografia planteloru.

III. Importanti'a vegetatiuniloru din punctu de vedere biologicu.

Importanti'a vegetatiuniloru si a studiului botanicu se constata si din studiulu desvoltarei istorice a Biologiei.

Chimi'a si fisiologia generale au ajunsu astadi in positi \acute{a} de a constata, cumc \acute{a} numai plantele au capacitatea de a produce din simple combinatiuni chimice ale naturei neorganice, precumu: din apa, acidu carbonicu si amoniacu, t \acute{o} te acele combinatiuni albumin \acute{o} se si de carbune, cari pe c \acute{a} tu suntu ele de complicate si de compuse, pe at \acute{a} tu suntu de importante, pentru-c \acute{a} form \acute{e} za adeveratulu stratu in care se desv \acute{o} lta si se petrecu t \acute{o} te fenomenele biologice.

Ac \acute{e} sta capacitate lipsesce dese \acute{v} rsitu la t $\acute{o$ te animalele, prin urmare si omului. Animalele primescu t $\acute{o$ te substantiele albumin \acute{o} se ce le consuma, directe ori indirecte numai dela regnulu vegetalu.*)

Animalele ierbivore, fructivore si omnivore isi primescu alimentele s \acute{e} u in intregulu, s \acute{e} u numai in parte de a dreptulu dela regnulu vegetalu, \acute{e} r animalele curatu carnivore isi primescu alimentele indirecte dela vegetale. Lupulu, leulu, tigrulu si alte carnivore se nutrescu ce e dreptu numai din carne, inse vac'a, capr'a, oi'a, iepurele, cerbulu, capri \acute{o} r'a, girafa, camil'a si altele cari servescu prin carnea loru de alimentu animaleloru carnivore, se nutrescu numai din vegetale.

Din aceste pu \acute{c} ine se vede cumu c \acute{a} in istoria desvoltarei fiintieloru organice rolulu celu mai insemnatu l'au jucat vegetalele, fara de cari animalele nu s'ar fi pututu nici desv \acute{o} lta si n'ar fi pututu nici exist \acute{a} .

Ac \acute{e} ste adeveru ni-lu dovedesce si Pal \acute{a} ontologia, cea parte a sciintiei geologice ce ne da chei'a la desfrarea etatii pamentului nostru si cu ajutoriulu carei'a

se p \acute{o} te urmari mai exactu succesiunea formatiuniloru geologice din c \acute{o} ja pamentului.

Sciinti'a biologica a ajunsu astadi in positi \acute{a} de a constata, cumc \acute{a} cele mai simple fiintie organice suntu Monerele, dupa cumu le numesce Haeckel, ad \acute{e} na nesce fiintie de cea mai mare simplicitate morfologica compuse din o substantia numita de c \acute{a} tra Haeckel P \acute{r} as-son, si din o combinatiune albumin \acute{o} sa ce n'a apucatu inca a se transform \acute{a} in protopl \acute{a} sma si nucleu. Corpulu acestoru fiintie inse nici nu a ap \acute{a} -catu a lu \acute{a} forma de celula. Va se dica ac \acute{e} ste fiintie suntu din punctu de vedere anatomicu mai simple de c \acute{a} tu o celula, prin urmare nici nu s'a pututu hotari daca ele apartinu regnului animalicu sau regnului vegetalu. Dar, de \acute{o} re-ce acestea vietuescu la fundulu apelor si suntu combinatiune carbonica-azot \acute{o} sa in stare licida solida, multi Biologi suntu de parere cumu c \acute{a} aceste fiintie aparinu regnului vegetalu. Inse resolvirea definitiva a acestei importante intrebari este rezervata viitorimei. Este destulu a constata cumu c \acute{a} marginea unde incet \acute{e} za regnulu animalicu si unde incepe celu vegetalu p \acute{a} na acuma nu s'a pututu statori si cumu c \acute{a} chiar Monerele lui Haeckel chiar asia le putemu numer \acute{a} intre animale c \acute{a} si intre plante.

Dar nu numai Monerele suntu de o organizatiune at \acute{a} tu de primitiva, ci si altele o multime, pe cari unii naturalisti le-au numeratu intre plante, \acute{e} r alii intre animale si vice versa. Astufeliu de organisme suntu Discidieele, *Sphaerideile* (Haeckel), cari t $\acute{o$ te paru a se tin \acute{e} de *Radiolarie*. *Physarele* si *Stemonitele* paru a se tin \acute{e} de *Myxomicete* (Wallroth); \acute{e} r *Hymenomycetele*, *Gasteromycetele* si *Ascomycetele* paru a se tin \acute{e} de Fungiile lui Linn \acute{e} . Haeckel voindu a impaca ambele regnuri organice a creatu unu nou regnu organicu, carele are se cuprinda t $\acute{o$ te fiintiele dubie si de o organizatiune at \acute{a} tu de primitiva sub numirea de regnulu Protistiloru, pe care l'a asediatu intre regnulu vegetalu si celu animalicu, in care ambele aceste regnuri isi au resfirate radacinile loru.

Ori se va accepta ac \acute{e} sta divisiune a lui Haeckel ori nu, unu lucru este astadi hotaritu in sciintia si anume, cumca aceste fiintie suntu cele mai primitive organisme si cumca acestea au fostu acele ce s'au desv \acute{o} ltatu mai \acute{a} nt \acute{a} iu pe pamentu, din cari mai t \acute{a} rdiu s'au desv \acute{o} ltatu t $\acute{o$ te celelalte fiintie organice.

Ajung \acute{e} ndu aici se nasce intrebarea, cari fiintie organice dintre protiste s'au desv \acute{o} ltatu mai \acute{a} nt \acute{a} i, cele vegetale ori cele animalice.

Amu aretatu mai susu cumca in urm'a rezultateloru Physiologiei si a Chimiei generale, vegetalele au trebuitu se prem \acute{e} rge animaleloru. Dar afara de acestu argumentu vine a ne dovedi insasi Geologia, cumca fiintiele vegetale s'au desv \acute{o} ltatu inaintea celor animalice si de c \acute{a} s'ar fi pututu conserva in sinulu pamentului Protistele c \acute{a} fosile, atunci intrebarea s'ar desleg \acute{a} si mai usioru. Insa fiintie de o structura at \acute{a} tu de primitiva au fostu imposibilu s \acute{e} se petrifice. A trebuitu deci se tr \acute{e} ca unu periodu f \acute{o} rte lungu dela ivirea primeloru fiintie organice

*) E. Haeckel, „Das Protistenreich“ 1878 pag. 13.

de o structura foarte simplă ca și Monerele, până cându s'au dezvoltat și perfecționat pe baza legilor de descendență stăvrite de celebrul Darwin, în cătu corpulu loru organicu a pututu se remana tiparitu în straturile pământulu și se fia conservatu până astăzi.

Înainte de *Eozoon canadense* a lui Loganu a trebuitu se vietuiescă unu sîru lungu de ființe organice, despre cari noi nu șimim nimica. Dar cumca cele de întai au trebuitu se fie vegetale, ne șilesce se acceptam și din următoarele motive:

Geologia a constatat cumca cele de întai ființe organice au fostu numai acvatice, căci pe timpul primei formațiuni nu se află pământu uscatu. Apoi de ôre-ce este și astăzi știutu cumca animalele acvatice se nutrescu din vegetale și animale, pe cându plantele acvatice nu se nutrescu cu animale, — de aci urmăza o concludiune foarte logică, cumca ființele animalice în luptă loră pentru existința au trebuitu se aiba de alimente ființe vegetale, altcum nu s'ar fi pututu înmulți și dezvoltă până la perfecțiunea cunoscută. Astufeliu s'a întemplat și cu ființele de pe uscatu.

Cele mai gigantice animale ce s'au dezvoltat pe uscatu le întâlnim numai în formațiuni mai târzie, numai după-ce în formațiunile precedente găsim o Floră prodigioasă, o Floră, de și de o structură inferioară, însă scosă de sub influința apei. *Ichthiosaurii*, *Plesiosaurii*, *Labirinthodontii*, *Pterodactylii*, apoi *Archäopterix*, *Amphiterii* și *Amblותרii**) și alte vertebrate terestre le aflăm numai după-ce în formațiunea carboniferă a premersu o dezvoltare gigantică a Florei. În această formațiune eră învelitu pământulu dela unu polu până la celălaltu cu o vegetațiune uriasă și prodigioasă. Aci găsim *Ferece* și *Calamite* până la 12 metri înaltime, *Sigilariile* până la 25 m. înaltime și 5 metri grosime, apoi *Lycopodiaceile* de 50 m. înaltime și 6 m. grosime**).

Și deca urmarim dezvoltarea ființelor organice în succesiunea loră naturală prin toate perioadele și formațiunile geologice, trebuie se constatăm cumcă toate s'au dezvoltat în paralelu, însă vegetalele au premersu peste totu locul animale. Cele mai perfecte ființe vegetale, *Phanerogamele dicotiledonari* au premersu ființelor animalice mai perfecte, adică Mamiferelor, dintre cari uneia celei mai perfecte, adică omului a rezervatu natură rolulu celu mai mare, rolulu de a deveni Domni peste toate. Asia dară existința vegetatelor a formatu primă condiție de viață pentru animale, prin urmare și pentru omu.

Dar nici omului nu i-a fostu așa ușor a-și eluptă acestu însemnatu rol. Densulu încă a avut se lupte multu până la această victorie.

Mai la vale vom vedea, cumcă și omulu a fostu supus la influința vegetațiunii în luptă pentru existență. Influența plantelor l'a pus pe cel de întai

fuscelu dela scară a civilizațiunii pe care s'a urcatu mereu până astăzi.

IV. Influența vegetațiilorloră asupra dezvoltării culturii și a civilizațiunii antice omenesci din Europă.

Despre luptele omului ce le a avut în natură și cu natură, și despre influența plantelor la care a fostu supus în această luptă, ne dovedesce mai întai Antropologia și în specie istoria dezvoltării genului omenesc în paralelu cu cultură și civilizațiunea omenescă.

Întrebarea despre originea omului și despre începutulu dezvoltării sale pe calea civilizațiunii este una din cele mai interesante și mai momentose, dar de alta parte pe atât de grea. Filosofi istoriei pozitive a ajunsu până a constată, cumcă această întrebare nu ni-o poate deslegă nici istoria pozitivă nici tradițiunile popoarelor. Ambele acestea sunt cu multu mai prospete și mai lacunose decâtu se ne pota mulțumi cu lumină loră.

A trebuitu se vina alta știință careă se suplinescă lacunele istoriei, care are se ne scobora până chiaru în perioadele geologice și aci se ne arate cele de întai urme despre existența omului și despre luptele lui. Este fără îndoială, cumcă această tinera știință are multe goluri de astupatu, dar cu toate acestea densă este în stare a reversă multa lumină și a destăina multe adevăruri științifice. Nu este locul aci se tractezu despre toate rezultatele acestei științe în privința omului preistoric, căci asi abusa de indulgența Dvostre, de aceea me voi margini a ve espune ultimulu cuventu ce-lu pronunția această știință în privința originii și dezvoltării omului resp. a omenilor, dar și această se reporta numai la omulu european.

Omenii cei de întai au trebuitu se suporțe la începutu mari lupte pentru existență. Acestea au trebuitu se dureze multe mii și dieci de mii de ani până ce au ajunsu la deplină emancipare, la starea în care au pututu se începa a-și dezvoltă toate forțele activității sale în direcțiunea culturii și a civilizațiunii la care au ajunsu astăzi.

Infricosiate și mari lupte fizice a trebuitu se aiba omulu antediluvianu cu totfelulu de animale selbatice și puternice, cu *Ursus spelaeus* (Blumb), *Hyaena spelaea* (Goldf.) *Felis spelaea* (Goldf.) *Felis catus* (L.), *Canis Lupus* (L.), *Mustela putorius* (L.), ș. a.

Neputendu sustinea luptă fizică cu acestea, s'a retrasu în Asia numitele spelunce ș. grote, cari au fostu cele de întai locuințe omenesci. Această viață omenescă este marcată destulu prin contemporaneitatea Mamutului (*Elephas primigenius* Blumb) *Rhinoceros tichorhinus* Cuv.; *Cervus elaphus* L., *Cervus Megaceros hibernicus* Ow.; *Cervus tarandus* L., *Bos priscus* Boj., *Mastodon giganteum*. *Bos urus* L., *Equus caballus* L.

Cunoscându-și omulu slăbiciunile sale fizice, fu avissatu la celu mai bunu, mai devotatu și mai puternicu aliatu alu seu, la propria-i inteligență, la puterile sale spirituale cu cari inventă cele de întai instrumente arme de apărare. Dar acestea au fostu la începutu foarte

*) Dr. Karl Zittel, *Aus der Urzeit*, München 1872.

**) Fr. Engel *Die Pflanzenriesen unserer Erde*. *Unsere Zeit* X, Jahrgang II.

primitive. Lipsindu-i cunoscintia de metale si de folosirea acestora, cele de intai arme si le-a fabricatu din petrii tari, cu deosebire din bucati de quartiu (*Silex* = crémene), precumu si din corne de cerbi. Form'a trebuincioasa la aceste arme s'a datu tocindu-se cu alte minerale. Dupa-ce erau gata, se legau cu ajutoriulu partiloru liberiane dela unii arbori in capetele unoru toporisce s. maniere asia precumu léga chiaru si astadi locuitorii Australiei, sau le gauriau si astfeliu le folosiau spre diverse scopuri.

Viéti'a acestoru popóra ce au emigratu din Afric'a si Asi'a si au populatu Europ'a, erá in formatiunea diluviale mai multu de o conditie nomadica.

Lunga a trebuitu se fie lupt'a omului din acésta perioda numita period'a de pétra pàna ce a ajunsu dènsulu la óre-care stare de cultura si de civilisatiune, ce se cunósce din maestri'a de a toci si prelucrá armele si instrumentele dupa óre-cari regule de arte. Viéti'a lui a fostu in intregu decursulu acestui periodu mai multu carnivora si fórté puçinu vegetariana si si acést'a numai restrinsa la unele radacini si fructe.

Abia numai dupa ce au inceputu ómenii a-si parasi locuintele de spelunca si a-si construí locuinte palustre (pe lacuri, *Pfahlbauten*), adeca locuinte construite pe scãpi in lacuri, precumu se construésu si astadi prin Afric'a, Australi'a si Americ'a sudica, a inceputu adevérat'a cale de civilisatiune.

Prin descoperirea acestoru locuinte palustre ce s'au facutu mai intai in Elveti'a, ni se presinta o lume noua, o éra de adevérata cultura si civilisatiune. Din remasitele aflate la fundulu lacuriloru s'a constatat, cumcà ómenii erau inaintati in tóta privintia, sciau nu numai se fabrice arme dar aveau chiar si fabrice spre acestu scopu. Aci aflamu nu numai cele de intai arme de vènatu si de lucru, dar aflamu cele de intai instrumente pentru industri'a carea a fostu Auror'a civilisatiunei. Aci gasimu fabricandu-se vase de lutu si totufeliulu de lucruri textile. Aceste din urma s'au facutu mai intai din paie si erburi, ér' mai târdiu din liberulu arboriloru, mai alesu alu teiului, si in urma din liberulu inului si din cordele si intestinale animaleloru. Cultur'a inului a adusu cu sine si cultur'a de cereale, care a formatu pirghi'a adevératului progresu in cultura si civilisatiune.

Cele mai insemnate cereale ce s'au cultivatu in acésta perioda au fostu *Triticum Spelta* L. apoi *Triticum vulgare antiquorum*; Tr. turgidum; *Tr. dicoccum* Schrad. *Panicum miliaceum*; *Hordeum hexasticum densum*; *Setaria Italica*.

Dintre verdetiuri si legume s'au cultivatu: *Pastinaca sativa* L., *Daucus Carota* L., *Ervum lens* L., *Pisum sativum* L. In societate cu aceste s'au cultivatu si unii pomi, pr.: *Prunus insititia avenaria* Fab. *Prunus Padus* L., *Prunus Mahaleb* L., *Trapa natans* s. a.

Cu introducerea agriculturii, dela sine se intielege, s'au inmultitu animalele domestice pentru diferitele trebuintie. Aci aflamu domesticiti: cãnele, vac'a, capr'a, óia, porculu.

Din tóte acestea se vede, cumcà omulu din period'a constructiuniloru palustre a ajunsu la unu insemnatu gradu de cultura.

Introducerea agriculturii, munc'a de pamentu l'a facutu se paraséca viéti'a nomadica si starea de selbatacie, l'a facutu se constrúiesca locuinte stabile si nu singuraticice, ci in colonii in unele locuri pàna la 300 de locuinte. Agricultur'a si munc'a de pamentu l'a facutu se iubéscã societatea, se recunósca necesitatea de ordine si de legi regulatóre de societate si in urma se respecteze tóte acele asiediaminte, cari suntu temelii'a societatii omenesci.

Cu dreptulu dara se póte afirmá, cumcà plantele si cultur'a loru au avutu dela inceputu cea mai binefacátóre influentia asupr'a omului, asupr'a culturii si civilisatiunei sale, l'au emancipatu si l'au pusu in positi'a de a se inaltia in o lume mai ideale si morale, i-au datu o directiune pe carea inaintandu a ajunsu acolo unde se afla astadi.

V. Influéti'a vegetatiuniloru asupr'a desvoltarei culturii si a civilisatiunei antice omenesci la popórele afara de Europ'a.

Amu vediutu cumcã viéti'a culturala a omului preistoricu din Europ'a s'a desvoltatu sub insemnat'a influéti'a a vegetatiuniloru. Inse despre viéti'a preistorica a popóreloru din celelalte continente, sciintia anthropologica numai fórté puçinu ne póte impartasi, de óre-ce mai are de astupatu o multime de lacune.

Cu tóte acestea per analogiam se póte concludé, cumcã acele lupte de existintia si pentru emancipare ce le-au avutu Europeanii, le-au avutu *mutatis mutandis* si popórele celorlalte continente. Dar chiar si locuintele palustre ce le aflamu si astadi la o multime de popóra selbatice din Afric'a si Americ'a, pledéza si mai evidentu pentru acésta parere.

Dar se lasamu period'a preistorica a culturii omenesci si se venimu la popóra cari au traitu in conditii de viatia mai favorítóre, despre cari ne informéza istori'a positiva, pentru-cã de aci se ne convingemu cumcã si aceste s'au desvoltatu sub influéti'a regnului vegetalé.

Popórele cele de intai ce au ajunsu la cea de intai cultura si civilisatiune au apartínutu continentelor: Asi'a, Afric'a si Americ'a. Si déca se studiéza mai de aprópe conditiile sub influéti'a càrora a pututu se desvólte si se progreseze cultur'a si civilisatiunea omenéscã din aceste continente, ultimulu cuventu alu sciintiei in acésta privintia constata, cumcã celu de intai progresu in civilisatiune s'a facutu mai intai la popórele din acele zone pamentesci, in cari au avutu predomnire influentiele naturii sub diversele loru forme.

Este de netagaduit, cumcã omenimea, cultur'a si civilisatiunea omenéscã s'au desvoltatu sub influéti'a mai multoru cause de diferite naturi. Nu numai principiulu de ginte a inaltiatu si facutu pe unele ginti s. popóra mai insemnate in istori'a civilisatiunei omenesci. Pamentulu (solulu), positi'a si bunatatea acestuia, bunastarea materiala, clim'a, nutrementulu si altele suntu totu atâte

conditii ce influențeau asupra dezvoltării respectivelor gînti în proporțiuni alternative. Omul în luptă pentru existență să a avut se sprijine aceleși greutăți că și ființele organice. Precum acestea s'au dezvoltat începîndu de la cele de întai perioade geologice și au triumfat în luptă pentru existență numai atunci cîndu au fost ajutate de condiții favorabile, așa și omul.

Istoria civilizației omenești ne dovedește cumcă numai acele popoare au ajuns mai cîndu și la unu grad mai înalt de cultură cari au populat țările din zonele cele caldure. Insa nu numai climă cea blîndă a favorizat înaintarea acelor popoare, ci mai mult și în mod mai esențial au contribuit alte influențe și în primă linie nutrețul, adică fertilitatea pămîntului, sîu că se fiu și mai clar, vegetațiile respectivelor țări sîu tînuturi, fie acele vegetații sîu de natură spontană sau cultivată. Kolb*) are multă dreptate cîndu dice, cumcă modul de nutriție are o mare influență asupra conservării și dezvoltării omului. Apoi numai vegetațiile prodigioase și favorite de condițiile cele mai bune, de o climă bună, de o căldură temperată și de o umedială abundanță și producătoare de fertilitate, au fost în stare să dea popoarelor din acele tînuturi adevăratul mod de nutriție și prin această le a pus în poziție să ajungă la oarecare civilizație.

Popoarele din Chină sudică, din Indiă, din Persia, din tînuturile Eufratului și ale Tigrului, din Phoenicia și din Palestina au înaintat în totu deună mai cîndu în civilizație decît altele totu din acele zone, înse lipsite de favorurile și condițiile amintite. Dar această s'a adevărat nu numai la popoarele autohtone, de oarecîte popoare de ori-ce rasă cîte au făcut invasiune peste aceste tînuturi și le-au cucerit, tôte au ajuns cu iuteala la unu grad însemnat de civilizație, dar îndată ce au parasit aceste tînuturi, multe au recăzut în starea de mai înainte. Arabii numai după ce au esit din patriă lor, numai după ce au cucerit Persia, Spania și Indiă, au ajuns la o cultură și civilizație atît de importantă pentru progresul omenești și în special pentru știință. Asemenea s'a întemplat cu popoarele mongolice și tartarice ce au făcut de la nordu dese invasiuni în tînuturile Asiei și anume în Chină, Indiă și Persia, unde au întemeiat monarhii puternice și au ajuns la o adevărată civilizație, înse parasindu aceste tînuturi au pierdut civilizația de mai înainte, revenindu la starea avută. Asemenea s'a întemplat și cu popoarele cîte s'au perindat la popularea tînutului de pe malurile Nilului.

Amu veduți mai sus, cumcă popoarele din zonele calde cari au ajuns la o treptă mai înaltă de civilizație au aparținut Asiei, Africii și Americii, și dacă din acestea vom lua de exemplu Indiă, Egiptul, Peru și Mexicul, vom constata în unu mod surprinzător influența cea mare ce a exercitat asupra civilizației acelor popoare vegetația respectivelor țări. Cercetîndu după

cauzele adevărate cari au produs această influență asupra acestei civilizații, aflăm după cum ne dovedește și Buckle*), cumcă afara de fenomenele naturii și afara de Climă au influențat în deosebire nutrețul și pămîntul, pe cari ambele le-am cuprinde sub o numire mai generală de vegetația respectivelor țări. În Asiă sudică și cu deosebire în Indiă urezul (*Oryza L.*) este cea plantă carea favorită de condiții bune și cu deosebire de umedială abundanță, pôte întreține nutriția la milioane de oameni, 100 chilograme de semînță de urez produce 5000 de chilograme. Astăzi se cultivă această plantă în tôte continentele. Singuru numai în Asiă sudică, Africa nordică și o parte din Europă se nutrescu cu această plantă peste 750 milioane de oameni.

Este însemnată urezul.

Apoi se nu uităm, cumcă în Indiă și în celelalte țări învecinate, precum: Chină, Persia, Japăn și altele se cultivă această plantă cu forță pușina muncă.

Acea ce este urezul pentru Indiă sunt Curmalii și Palmierii (*Phoenix L.*) pentru Africa nordică și în special pentru Egipt. Unu singuru arbore pôte să producă la unu pînă 600 puncte de fructe de curmal, din cari se pregătescu totu felii de mîncare, pîne, unu feliu de vinu, unu feliu de brînză de palmieri, în medicină, apoi simburii etc.

Americă, și în specie Brasilia este cea țară, care se bucură de o umiditate cauzată parte prin apele cele multe și mari, parte prin așa numitele venturi pasate. În urmă acestei umedii are o vegetație admirabilă, păduri imense compuse din cei mai frumoși arbori, cari înse au fost împreună cu riurile cele mari o pedecă la dezvoltarea culturală a popoarelor. Aici puterea naturii a învinsu spiritul omului.

Altu cumu au stat lucrurile în Peru și Mexico. De și lipsesc aici acele fontane de viață, cea umedială mare precum se află în Brasilia, au întrecut pe această în cultură și civilizație, ceea ce este a se mulțami Malaiului (Papusiului), Cartofilor și Bananelor. Acea ce a fost pentru Indianu urezul, pentru Egipteanu fructele de curmale, aceea a fost pentru Peruanu și Mexicanu Papusiul, Cartofii și Bananele.

Amu citat aceste 4 țări cunoscute cu scopul că să se pôte vedea, cumcă influența vegetațiilor a contribuit în genere multu la civilizația respectivelor popoare. Oamenii din aceste țări s'au aflat în poziții favorabile, că cu pușina muncă să adune averi nu numai în mesura trebuincioasă, dar în mesuri întrecătoare, din cari o parte a putut să se depoziteze ca capitalu.

Numai unde se potu aduna averi cu atîtă ușurință, numai acolo pôte să progreseze omul pe adevărată cale de cultură și de știință. Fără averi, fără

*) G. F. Kolb, „*Culturgeschichte der Menschheit*“, Leipzig 1872, t. I. p. 30.

*) „*Geschichte der Civilisation in England*“, de Henri Thomas Buckle trad. de Arn. Ruge, 1870 Leipzig t. I pag. 50—121.

capitalu nu este indemnu pentru studiu, pentru sci-
intia.

Celu ce este silitu sè se lupte pentru existintia,
celu ce nu scie de adi ce are se mance mène, nu pòte
capetá nici odata voia pentru studiu, nu pòte capetá
gustu sè se ocupe cu lucruri ideale, cu scrutari, cu sci-
intia si cu arte.

Daca voimu inse cá averile gratificate de natura
se fia in adeveru folositoare si promovatore de sciintia
si de arte, mai au lipsa de o conditia si anume de
o impartire rationala. Acolo unde averile se concen-
treza, in man'a unei caste privilegiate, ér maiori-
tatea absoluta remane seraca, acolo unde nu exista
echilibriu intre ómeni cu privire la impartirea de averi,
acolo civilizatiunea nu pòte progresá pe calea cea ade-
verata, acolo prosperéza sclavi'a si tirani'a. Acést'a
s'a intemplat si cu popórele amintite din Indi'a, Egiptu,
Peru si Mexico. Aci popórele erau lipsite totalu de acea
schinteia divina ce a condusu pe popórele europene la ci-
vilizatiune si la simtiulu de libertate adeverata. Urmarea
a fostu fórte naturala, o perpetua sclavia, o degradare
la trépt'a animalica, o masina in mán'a celoru puternici,
a casteloru privilegiate. Acést'a se constata mai bine
din colosalele edificii, precumu: pyramide, obelisce, pa-
laturi s. a. la cari au trebuitu la unu singuru edificiu
se lucre dieci de mii de bratie in decursu de dieci de
ani, ceea ce cu popóre libere nu se puté intemplá.
Alte staturi cu alte referentie sociale nu aru fi pututu
ridicá pyramide si alte cladiri atátu de uriasie.

Fertilitatea pamentului a adusu pe acele popóre in
stare de civilizatiune, inse lipsindu alte influentie, acelea
nu s'au pututu desvoltá in acea directiune in care s'a
desvoltatu civilizatiunea européna.

Din aceste exemple se vede, cumcá plantele au
influintiatu la civilisarea celoru de ántai popóre din zo-
nele calde. De si acea civilizatiune nu este a se iden-
tificá cu civilizatiunea nóstra moderna, totusi este o ci-
vilizatiune. Vomu vedé mai la vale, cumcá si civili-
satiunea moderna a popóreloru europene a fostu si este
supusa totu la acele influentie, la influinti'a planteloru,
ceea ce se cunósce dupa exercitarea ei ce se face in o
multime de moduri.

VI. Influinti'a vegetatiuniloru si specialu a paduriloru asupr'a climei si a fenomeneloru meteorologice. Importanti'a paduriloru din punctu de vedere higienicu.

Nu neinsemnata este influinti'a planteloru asupr'a
tuturoru conditieloru meteorologice, la cari este supusu
unu tinutu in decursulu unui anu si in deosebi asupr'a
climei unui tinutu.

Dintre tóte fenomenele meteorologice despre cari
ne invatia Meteorologi'a, plói'a este la compunerea unui
climatu fenomenulu celu mai importantu. Plói'a in sa nu-i
nimic'a alt'a, decátu unu aboru condensatu ce se afla in
atmosfera, exhalatu parte de plante, parte de pamentulu
umedu.

Plantele transpira in timpulu cátu se afla seva loru
in circulatiune prin organele loru neintreruptu o insem-

nata cantitate de abori de apa. Unu singuru individu
de Flórea sórelui (*Helianthus anus*) de 1 metru iná-
time s'a constatat cumcá respira in 24 de ceasuri circa
2 chilograme de apa. Cátu apa trebuesce se transpire
unu arbore din padurile nóstre, dar apoi o padure in-
tréga sau sum'a tuturoru vegetatiuniloru unui tinutu.
Este lucru firescu cumcá cu cátu plantele suntu máil
mari si mai avute in frundie, cu atát'a transpira si abori
mai multi, de acea padurile producu cantitati de abori
cu multu mai mari decátu celelalte plante.

Cátu de admirabila este arangiata economi'a naturéi
Ploile se strecura prin straturile pamentului páná
la radacini si solvindu substantiele humóse, ducu ali-
mentele de lipsa planteloru, ér acestea transpira in schimb
abori de apa, cari se transforma la rendulu loru éra in
meteore apóse.

Éta si aci importantia influintiei planteloru
Din cercetarile facute mai de aprópe asupr'a influ-
intiei ce o au plantele si in specialu padurile asupr'a
climei, s'a constatu cumcá norii se forméza cu multu
mai usioru acolo unde se afla paduri estinse, decátu
acolo unde pamentulu este golu si cumcá norii for-
mati de asupr'a paduriloru si a rituriloru avute in ve-
getatiune, disparu cându ajungu la câmpii stérile.

Dlu Erbermayer din Aschaffenburg ne dá
urmatórele rezultate in privinti'a influintiei paduriloru
asupr'a aerului, a pamentului (solului), a climei si in
urma a sanatatii.*)

In acele locuri unde se afla paduri, temperatur'a
medie a pamentului este cu multu mai mica decátu in
acele tinuturi unde padurile lipsescu si anume cu unu
mediu de 0.5° adeca vér'a cu 3.0° éra érn'a cu 0.0°.
Asemenea influintiédia padurea si asupr'a temperaturéi
aerului, inse numai cu o intensitate de jumetate, pentru
cá temperatur'a medie anualá din padure este numai 0.75
va se dica cu 0,25° mai mica cá in locuri lipsite de
padure.

Padurile influintiédia asupr'a temperaturéi aerului
cu deosebire in timpu de véra, pre cându in timpu de
érna numai fórte puçinu. Inse. cu deosebire tempera-
tur'a de nópte este de regula mai mica decátu afara de
padure; de aceea in padure nici nu bruméza nici nu
inghiétia in timpu de primavara, precumu se intempla
in locuri fara padure.

Clim'a de padure mai are insemnate, pentru cá
impedeca escesele de temperatura, adeca nu permite nici
se fie var'a caldura prea mare nici érn'a frigu prea
mare. Temperatur'a din tinuturi silvanale se apropia
multu de temperatur'a insuleloru si de cea dela tier-
muri mariloru.

Sciinti'a a ajunsu a constata, cumcá cu cátu ne
suimu mai susu pe muntii, cu atát'a decresce tempera-
tur'a. Dara acolo unde muntii suntu acoperiti cu pa-
dure, decrescerea acést'a este cu multu mai mica decátu
in muntii cei goli.

*) Erbermayer, *Niederrheinische Sitzungsberichte*, 1873—1879.

Amu vediatu mai susu cumcà frundiile transpira cantitati mari de abori, este dara o urmare firésca cà aerulu din paduri se fie cu multu mai incarcatu si mai avutu in abori de apa, se fie cu multu mai umedu. De aci se esplica influinti'a padurilor asupr'a celui mai insemnatu fenomenu meteorologicu ce se numesce plóie. De ore-ce frundiile arboriloru numai in timpulu verei au functiunea transpiratiunei, influinti'a padurilor se simtiesce numai ver'a.

S'a constatatú mai departe, cumcà variatiunile umediei aerului in padure suntú cu multu mai mici decâtú afara de padure. Acolo unde suntú paduri multe nici odata nu este seceta, pamentulu nu suferé de arsiti'a sórelui, este neintreruptu si destulu de umedu. Acolo unde suntú paduri suntú ploi mai dese si mai blande. O tíera lipsita de padure póte fi espusa la secet'a cea mai mare, ma chiaru la fómete. Unu exemplu de acésta natura amu avutu in anii 1877 si 1878 in Chin'a, carea avu a suferi o fómete teribila din lips'a de ploi si acestea din lips'a totala de paduri.¹⁾

Pe la midiuloculu sutei a 18. se aflau in Egyptulu de susu inca dese ploi, inse de cându au inceputu Arabii a devastá padurile marginasie cu Nilulu, ploile au incetatu si ríturile au devenitu uscate. Si din contra, astadi plóua in tinutulu Alexandriei, de cându Mehemed Ali a inceputu a plantá multime de arbori de bumbacu (*Gossypium arboreum* L.) câte 30—40 de dile la anu, ma érn'a plóua altadata câte 5—6 dile dupa olalta, pe cându pe timpulu expeditiei lui Napoleonu n'a plóatu din Novembre 1798 pàna la finea lui Augustu 1799, adeca 10 luni, de càtu numai o singura data si si atunci numai o jumetate de ceasu.²⁾

Dar astufeliu de fenomene s'au ivitu si in Europ'a. Astufeliu aflamu in districtulu La Bocage din Vendée. Pàna cându a avutu acestu tinutu paduri, a avutu si apa din abundantia; inse dela 1808 au inceputu a se devastá padurile si de atunci au inceputu a fi lipsite si araturile si fontanele de apa.

Tinutulu spre sudu dela Constantine erá odata atátu de fructiferu, càtu erá in stare se alimenteze Rom'a si Itali'a intréga. Astadi inse domnesce cea mai mare seceta. Caus'a acestei schimbari radicale e devastarea paduriloru prin Arabi, cari au cuceritu acestu tinutu pe la inceputulu sutei a 8. Urmarea acelei devastari a fostu lips'a de apa si sterilitatea. Dupa-ce Algeri'a a fostu cuceritá prin Francesi, reulu s'a inmultitu si mai tare. Densii au ársu si ultimulu restu de padure, pentrucá se inmultiesca pamentulu de aratu. Urmarea a fostu, cumcà ploile au fostu totu inai rari, dar si cându au cadíutu au fostu mai multu torentiali si cá asia numitele rupturi de nori, cari au spalatu totu pamentulu roditoru.³⁾

¹⁾ P. Wilhelm Sidler. *Zur Entwicklungsgeschichte der modernen Meteorologie* p. 29.

²⁾ Poggendorf, *Annalen XXXVIII*.

³⁾ Dr. Johann Müller, *Kosmische Physik*. Braunschweig 1872, pag. 667.

Si cá se cunóscemu importanti'a paduriloru si relele ce urméza din devastarea loru, nu trebue se mergemu la Chin'a, pentrucá este destulu se privimu surupaturile cele multe, esundarile ce se intempla in totu ántulu in diferitele tíeri a le Europei. Se ne aducemu aminte de esundarile ce s'au intemplatú in acestu anu prin tíerile din Alpi, cari au causatu atâtea nenorociri si atâtea pagube.

Si daca se cercetédia dupa causele surupaturiloru ce se afla atátu de desu pe vaile nóstre, precumu si a le esundariloru de ape, se constata cumcà caus'a adeverata a tuturoru acestor'a este lips'a de paduri.

Daca o cósta este acoperita cu arbori, radacinile acestor'a se impleteseu între sine si formédia o reti'a, care da solului respectivu o insemnata soliditate si resistintia. Ramii si frundiile arboriloru impedece caderea prea repede a plóiei si astufeliu se scutesce pamentulu fructiferu, incàtu nu póte fi mánatu sau dusu de apa. Dar unu pamentu cu padure este in stare se primésca o cantitate mai mare de apa atunci cându suntú ploi torentiale de càtu pamentulu fara paduri. Acésta apa alimentédia straturile mai afunde atunci cându dá o seceta. Astufeliu locurile cu padure devinu nesce rezervorie pentru vremile secetóse. Pamentulu fara padure este lipsitu de acésta insusire.

Despopularea pamentului de paduri aduce cu sine impučinarea apei din isvóre si scaderea starei normale a apelor de riuri, pe cându de alta parte se inmultiescu esundarile infricosiate.

Multe tinuturi, mai tíeri intregi infloritóre s'au schimbatu in desiérturi numai in urm'a devastariloru de padure, pentrucá devenindu toride nu s'au mai pututu cultivá. Astufeliu cedrii cei vestiti ai Libanonului (*Larix Cedrus* Mill.) au disparutu pàna la câteva exemplare. Incercarea de a cultivá din nou paduri a remasu fara nici unu resultatu.

Asemenea suferu: Greci'a, Itali'a, Dalmati'a si Spani'a din caus'a ca s'au devastatu padurile si nu le potú cultivá din nou in cantitatea de lipsa. Asemene voru suferi si tinuturile nóstre, daca nu se va sistá devastarea cumu se continua in multe parti. Totu din acésta cauza a urmatu si urmédia caldur'a cea mare, ma de multe ori torida, ce se afla in tíerile dela sudulu Europei si frigulu celu mare din tíerile reci ale nordului.

Iata dara si din acestea insemnatatea paduriloru, a cunóscerei si studierei importantiei loru si tristele urmari ce le aducu cu sine devastarile de paduri. Iata necesitatea studiului botanicu.

Dar padurile influintiédia si deadreptulu asupr'a omului si anume din punctu de vedere higienicu.

In sut'a nóstra, la anulu 1839, a descoperitu mai ántai Schönbein*) in aerulu atmosfericu unu gazu nou de unu mirosu particularu numitu Ozon, carele astadi a devenitu obiectu' pentru studiele meteorologice. Acestu gazu se gasesce cu deosebire atunci, cându aerulu

*) Poggendorf *Annalen*, 50, 616. *Gaea* XI Bd. 1875 p. 598—738.

atmosferic este încărcat cu abori de apă, apoi aborii de apă este cunoscut cumcă se afla în abundența mai mare în aerul din păduri și din apropierea acestora, prin urmare Ozonul încă se afla mai desu și în cantitate mai mare prin păduri și în apropierea acestora.

O școală de medici susține cumcă acestu gazu influenția în mod nefavorabil asupra sănătății omului. Insa pozitivu nu este constatat în știința medicală. Cândă această se va afla în poziție se pronunție ultimulu ei cuventu în privința influenței Ozonului, se va constată deodată și influența pădurei din acestu punctu de vedere asupra omului, fie acea influența favorită, fie nefavorită.

VII. Importanța studiului botanicu cu privire la foloșele ce le produc plantele în industrie și comerțu.

În urma vomu cerca după influența ce o manifestă plantele neîntrerupt și la toate ocaziunile din viața omului și asupra omului și asupra civilizației omenesci, după folosul ce-lu dau plantele atât la alimentarea popoarelor și a nămurilor din diferitele zone ale pământului cât și ca produse pentru industria și comerțu, cari ambii acesti factori, compun adevărata piramidă a civilizației omenesci.

Amu arătat mai sus, cumcă originea civilizației popoarelor europene se dată de atunci cândă acestea au început a se nutri cu alimente vegetale, de cândă a început a se inventa și cultivă agricultură. Asemenea amu vediu cumcă și celelalte popoare cari au ajuns la oarecare civilizație au folosit și folosesc vegetalele de principalu alimentu.

Dar foloșele ce le prestau plantele nu se marginesc pe lângă nutriție. Foloșele ce le trage omulu dela plante, suntu foarte multe și de diferita natura.

Asiu esi prea departe din ramele acestui discursu, dacă asiu intră în detaliu și asiu specifică folosul fiecărei plante, celu aduce în diferite ramii ai vieții omenesci. Va fi destul se constatu cumcă nu exista nici o condiție de viață omenescă, în care se nu fia aplicată sau folosită ori o plantă ori alta, în unu modu ori altulu, pentru a satisface la multele trebuințe omenesci. Și cu câtă civilizația a făcutu pași mai mari înainte, cu atâtă s'au înmulțit și trebuințele omenesci, precumu și trebuința de a se folosi mai multe plante și în mai multe moduri.

De aci a urmat cumcă omulu nu s'a multumit numai cu folosirea aceluor plante ce cresc spontan în jurulu seu, ci a început se aduca și se cultivea plante străine din alte țări sau continente departate. Și dacă în unele cazuri nu se aduc plantele întregi pentru cultura, se aduc fructele, frunziile sau florile lor și acestea compun însemnați articli de comerțu.

Prin introducerea culturii astorufeliu de plante s'au produs schimbări însemnate nu numai asupra singuraticilor omeni, dar și asupra popoarelor întregi. Aceste schimbări au produs efecte mai însemnate decât faptele celor mai mari cuceritori. Produsele vegetale aduse din Asia, Africa și America au influențiat în modu radical asupra vieții sociale, au produs schimbări în

mancări, în bețuri, în îmbrăcăminte, în locuințe, în comerțu și în industrie. Noile produse de alimentație au produs gândiri și idei noi, au produs mișcări noi în toate direcțiunile, cu unu cuventu, au datu o mare repede progresului și civilizației.

Câtă influența n'a produs numai papusoiulu (maiză) = Zea mais) asupra culturii popoarelor europene dela 1520 de cândă a început a fi transplantat în America și cultivat și la noi?! Ce influența mare au avut Baraboi, Cartofii (*Solanum tuberosum* L.), aceste plante caracteristice prin tulpinile lor tuberoase subterane, cari s'au adus din America pe la sfârșitul vechiulu alu 16-lea?

O țară a cărei populație se nutrește cu cartofi, după afirmarea lui Buckle¹⁾, se înmulțește de 2 ori mai tare ca alta ce se nutrește cu grâu. Poporul irlandezu de cândă a început a se nutri cu cartofi, adică dela începutulu sutei a 17, s'a înmulțit cu 3%, precândă celu din Anglia numai cu 1.5%; va se dica mișcarea populației irlandeze cauzată prin alimentație de cartofi da unu rezultat de 2 ori mai mare ca a celei engleze.

Câtă influența au avut și nu are astăzi planta „Trestia de zahăr” (*Saccharum officinarum* L.) de cândă s'a introdus în Europa pentru prima oară în anul a 12. cu deosebire prin Saraceni, dela care planta se estrage zahărulu, unu articol destul de cunoscut? Câtă influența domnitoare are astăzi o altă plantă americană, Tabaculu, Tutunulu (*Nicotiana tabacum* L.) apoi Thea (*Thea chinensis*), Cafeaua (*Coffea arabica* L.) s. a.?

Apoi câte milioane de oameni traiesc numai din muncă aplicată la fabricarea acestor produse, precumu și la fabricarea de bumbac, hârtie s. a.??

Și cu toate că plantele până acum descoperite au aflat aplicarea la atâte foloșe omenesci, numărulu celor ce se folosesc abia se suie la 3000 de specii²⁾, dintre cari vre-o 2000 se folosesc ca medicinale, ér vre-o 700 ca alimentare. Și dacă acestea se specifică după folosul ce-lu prestau, se capeta circa următorulu rezultat: ³⁾

Că cereale 40—50 de specii; ca pome și fructe 208 specii; că plante cu radacini sau trunchiuri nutritive circa 100 de specii; că plante de bucătărie folosindu-se ca verdeturi și legume, frunziile, tulpinile și florile, la 140 de specii; circa 60 de specii ne dau făină; 40 de specii ne dau diferite oleiuri; vre-o 16 specii ne dau cafea și diferitele theuri; la 70 de specii ne dau bețuri spirituoase; la 70 specii suntu plante aromatice; 8 specii ne dau ceară; 40 specii se cultivă pentru nutrierea animalelor; 60 specii pentru diferite soiuri de îmbrăcăminte; 16 specii că plante industriale; 8 specii că plante de fumatu; 16 specii pentru mai multe categorii de gumă; 7 pentru diverse cleiuri; 4 pentru cauciucu; 14 specii

¹⁾ Thomas Henr. Buckle, *Geschichte der Civilisation in England*, Bd. I. pag. 56.

²⁾ și ³⁾ Dr. Johann Leunis, *Synopsis der Pflanzenkunde* 2. Auflage, Hannover 1877. Bd. I. pag. 234—235.

pentru luminatu; 30 specii ca lemne pentru industria mare; 10 specii pentru terpentinu si 5 specii pentru saponaritu.

Numerulu planteloru folosite in viét'a practica in unu modu ori in altulu este fórte micu, mai este neinsemnatu in proportiune cu numerulu planteloru deja cunoscute care se suie la 100,000 de specii, inse cu timpulu se vá urcá si numerulu planteloru folositóre si prin acésta va cresce din ce in ce mai multu si influinti'a loru asupra tuturoru ramiloru civilisatiunii si ai culturei omenesci.

VIII. Incheiere.

Dómnelorú si Domnilorú! Dorinti'a mea a fostu, ca prin aceste puçine consideratiuni se aratu importanti'a studiului botanicu, precum si tóte folósele ce ni-le póte aduce; amu voítu se atragu atentiunea DV. precumu si a fie-carui iubitoru de progresu si de sciintia si in specie a tinerimei nóstre studióse asupra acestui studiu, carele pâna acuma este atátu dincóce câtu si dincolo de Carpati atátu de vitregu tractatu. Amu cercatu se dovedescu insemnatatea acestui studiu din mai multe puncte de vedere. Nu sciu daca mi-a succesu a fi produsu dovedi destule si destulu de tari pentru a pledá si recomandá imbraçiosierea acestui studiu, eu inse sumu impacatu cu mine, càci mi-amu implinitu datorinti'a.

Dar inainte de a sfirsi fie-mi iertatu se atragu atentiunea DVóstre inca la o impregiurare momentósa.

Traimu in véculu reuniuniloru si alu asociatiuniloru. Pe unde a petrunsu numai radii de cultura, acolo a strabatutu si spiritulu de asociare. Sub scutulu acestui spiritu binefacatoriu au progresatu si progresédia tóte, sciintie, arte, industrie, comerciú, cu unu cuventu, tóte întreprinderile mintii omenesci.

Numai sub scutulu acestui principiu voru putea progresá cu succesu si la noi sciintiele naturale si in specie botanic'a, numai cu arm'a principiului de asociare se voru putea invinge tóte pedecile ce se afla puse cur-medisiu in drumulu naturalistiloru si in specie alu botanistiloru nostri, cari pedece individii singuratici nu le potú delatura.

Se privimu la alte popóra, se invetiamu dela densele si se le imitamú. La Francesi, Englesi, Germani gasimu mai in totu orasiulu reuniuni pentru sciintiele naturale, gasimu societati antropologice, geologice, botanice etc. Dar se nu mergemu asia departe, se privimu numai la némurile conlocuitóre in patri'a nóstra, la Unguri si la Sasi, cari de si in minoritati mici, ísi au reuniunile loru speciale pentru sciintiele naturale.

Aru trebui dara cá si noi se ne inrolamu sub acestu stégu, este timpulu supremu cá se punem si sciintiele naturale si in specie Botanic'a sub protectiunea principiului de asociare.

Voiesce si vei putea, este o dicatóre romanésca. Se voimú si amu credintia cá vomú putea totulu, vomú promová cu succesu sciintiele naturali, vomú scrutá patri'a nóstra din tóte punctele de vedere, vomú face tóte acestea noi prin noi. Astufeliu prin o munca seriósa, o muncá neobosita vomú contribuí la inaltierea presti-

giului némului nostru si-i vomú fortificá si asecura viitorulu lui, pentru care este datoru se lucre tóta suflarea romanésca! Sfirsescu multiamindu-ve pentru atentiunea si indulginti'a DVóstre. Amu disu!!

Nasaudu, 20 Iuliu c. n.

Dr. A. P. Alexi.

PARTEA OFICIALA.

Procesu verbalu

alu comitetului Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 17 Decembre st. n. 1883.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a vice-presiedinte. Membri presenti: I. St. Siulutiu, Dr. H. Puscariu, B. P. Har-sianu, V. Romanu, I. V. Russu, E. Macelariu, C. Stezariu, Ioanu Popescu, P. Cosm'a, G. Baritiu, E. Brote, cassariu, Dr. I. Crisianu, bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

155. Cassariulu dlu E. Brote presenta conspectulu cassei pe timpulu din 1 Octombore pâna la 30 Noembre a. c. Dupa acestu conspectu intratele au fostu 5183 fl. 17 cr. esitele 4547 fl. 81 cr., remanéndu starea cassei la ultim'a Noembre cu 635 fl. 36 cr.

— Spre sciintia.

156. Cassariulu arata, cá din caus'a unorú gresieli la ficsarea budgetului pro 1882 Septembore pâna ultim'a Decembre 1883 in care sumele s'au preliminaru pe unu anu si 4 luni, in locu de a se fi preliminaru pe unu anu si 5 luni; mai departe din caus'a trecerei cu vederea a modulu de platire a remuneratiuniloru secretariului I-iu, a cassariului si a bibliotecariului etc., de unde a resultatu, cá in preliminarulu de budgetulu susu amintitu, remuneratiunile, cari mentionatiloru functionari se platiau decursivu, au fostu induse numai in sum'a cuvenita pe unu anu, pe cându ele, avéndu a fi platite de de ací inainte anticipative, aru fi trebuitu se fie induse pentru unu intervalu de 2 ani: unulu trecutu si altulu curentu; si in fine din causa cá la votarea sumeloru preliminate pentru stipendii in budgetulu extra-ordinariu pe unu anu si 4 luni, nu s'a luatu in privire o proportie drépta între acestu anu bugetariu si anii scolastici, — la unele positiuni ale budgetului au trebuitu se se faca superogatiuni, ér' la altele au remasu prisosuri, din caus'a schimbarei relatiuniloru in decursulu anului.

Anumitu: a) s'au facutu superogatiuni la urmatórele positií:

1. La remuneratiunea secretariului I-iu cu 267 fl.
2. " " " " cassariului cu 200 fl.
3. " " " " bibliotecariului cu 60 fl.
4. " " " " scriitoriului cu 12 fl. 59 cr.
5. " " " " servitoriului cu 15 fl.
6. La spese de cancelarie cu 30 fl.
7. La 2 stipendii à 100 fl. pentru realisti, cu 33 fl. 34 cr.
8. La 1 stipendiu à 100 fl. pentru elevi la scól'a comerciala cu 16 fl. 67 cr.

9. La 1 stipendiu à 70 fl. pentru gimnasisti cu 11 fl. 67 cr.

10. La 2 stipendii à 100 fl. pentru arte frumoase cu 30 fl. 34 cr.

11. La 2 stipendii à 60 fl. pentru pedagogi cu 20 fl.

12. La 1 stipendiu à 60 fl. din fundulu Dobăc'a pentru gimnasisti cu 10 fl.

13. La 1 stipendiu à 60 fl. din fundatiunea „Marinovic” pentru gimnasisti cu 10 fl.

14. La 1 stipendiu à 60 fl. din fundatiunea „Galiana” pentru gimnasisti cu 10 fl.

15. La 1 stipendiu à 20 fl. din fundatiunea „Basiota” pentru gimnasisti cu 3 fl. 34 cr.

b) Au ramas prisosuri la urmatoarele pozitii:

1. La remuneratiunea secretariului II cu 25 fl.

2. La pos. 2 stipendii à 60 fl. pentru elevi la institute industriale cu 40 fl.

3. La 2 stipendii à 80 fl. pentru studenti de agricultura la Clusiu-Manasturu cu 55 fl. 33 cr.

4. La 2 stipendii à 100 fl. pentru ascultatori de pedagogie cu 66 fl. 66 cr.

5. La 1 stipendiu à 200 fl. pentru studenti la univesitate cu 66 fl. 66 cr.

6. La 2 ajutoare à 20 fl. din fundatiunea „Tofaleana”, pentru invetiacei de meserie cu 53 fl. 34 cr.

— Comitetulu recunoscendu de justificate supererogatele si prisosurile la pozitiiile amintite, decide a se asigna la cassa spre platire sumele necesarie pentru acoperirea supererogatorulu, luandu-se privire pentru acestu scopu si la sum'a prisositoare dela pozitiiile amintite.

157. Cassariulu arata, ca reparaturile la cass'a Asociatiunei si adaptarile pentru localitatile de cancelarie a Asociatiunei si de locuintia pentru servitoru, comandate prin conclusulu comitetulu de dtto 7 Iulie a. c. p. prot. 62 s'au efectuitu si pentru a pute platit maistrulu sum'a cuvenita pentru aceste reparaturi si adaptari, cere a se numi o comisiune, care se colaudeze lucrarile executate.

— Spre sciintia cu aceea, ca se insarcineza cu colaudarea lucrariloru, comisiunea esmisa in caus'a pregatirei proiectulu de reparaturi, adaptari si zidire de nou si anumitu dd. Baronu D. Ursu, P. Cosm'a, V. Romanu, I. Popescu si E. Brote.

157. La propunerea secretariulu alu II-lea constatandu-se necesitatea unui regulamentu pentru afacerile interne ale comitetulu si pentru regularea activitatii functionariloru in specialu:

— Comitetulu esmite pentru elaborarea unui proiectu de regulamentu in sensulu aretatu, o comisiune compusa din cel 2 secretari, din cassariu, controloru si bibliotecariu.

Sibiiu d. u. s.
Iacobu Bologa m. p., Dr. D. P. Barcianu m. p.,
v.-presiedinte. secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu-verbale se concrede dloru: Stufatiu, Dr. Puscariu, Harsianu.

S'a verificatu. Sibiiu, 1 Ianuaru 1884.

Siulutiu m. p. B. P. Harsianu m. p. Dr. H. Puscariu m. p.

Procesu verbale

alu comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu, luat in siedint'a dela 20 Decembre st. n. 1883.

Presiedinte: Iacobu Bologa, vice-presiedinte: Membri presenti: E. Macelariu, I. St. Siulutiu, B. P. Harsianu, Dr. H. Puscariu, I. V. Russu, G. Baritiu, I. Popescu, V. Romanu, P. Cosm'a, E. Brote, cassariu, Dr. Iosif Crisianu, bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

158. Secretariulu alu II-lea raporteza asupr'a petitiuniloru, ce in urm'a concursulu de sub Nr. 315/1883 dtto 19 Oct. a. c. au intratu la comitetulu, pentru stipendii si ajutoare. Anumitu:

La stipendiulu de sub pos. 1, in sum'a de 100 fl. pe anu, menitu pentru studenti dela o scola comerciala din patria, s'au prezentatu 7 petitiuni.

Avendu in vedere atestatele prezentate, class'a ce frecuenteza si starea familiei, dovedita prin documente.

— Stipendiulu de 100 fl. pe anu se voteza tinerulu Ioanu Popovici din Brasiovu, comitatulu Brasiovulu, studentu in a III-a classa la scoal'a comerciala romana din Brasiovu.

159. La stipendiulu de sub pos. 2 in sum'a de 100 fl. pe anu, menitu pentru elevi dela o scola reala s'au prezentatu 5 petitiuni.

Din considerantele amintite la conferirea stipendiulu de sub Nr. precedentu alu acestui procesu verbalu:

— Stipendiulu de 100 fl. pe anu, se voteza tinerulu Vincentiu Tolanu din Batzka-Maderasiu comitatulu Muresiu-Turda, studentu de a V-a classa a scolei reale de statu din Odorheiuu secuiescu.

160. La stipendiulu de sub pos. 3 in suma de 100 fl. pe anu si la celu de sub pos. 8 in suma de 60 fl. pe anu din fundatiunea „Marinovic”, menite amendoue pentru studenti de gimnasiu, au intratu 50 petitiuni.

Din considerantele amintite la conferirile precedente:

— Stipendiulu de 100 fl. pe anu se voteza tinerulu, Alesandru Andressi, din Sangiorzu, comitatu Bistritia-Nasaudu studentu in a VIII-a classa a gimnasiulu romanu din Nasaudu;

er stipendiulu de 60 fl. pe anu din fundatiunna „Marinovic” se voteza lui Victor Stan, din Sambat'a inferioara, comitatulu Fagarasiulu, studentu in a V-a classa la gimnasiulu de statu din Sibiiu.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p., Dr. D. P. Barcianu m. p.,
v.-presiedinte. secretariu al II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede dloru: Cosm'a, Romanu, Popescu.

S'a cetitu si autenticatu. Sibiiu in 1 Ianuaru n. 1884.

P. Cosma m. p. V. Romanu m. p. I. Popescu m. p.

Procesu verbale

alu comitetului *Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in sedinti'a de dno*
21 Decembre n. 1883.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, v.-presiedinte. Membrii presenti: E. Macelariu, I. Popescu, B. P. Harsianu, I. V. Russu, P. Cosm'a, Dr. Il. Puscariu, V. Romanu, G. Baritiu, E. Brote, cassariu, Dr. I. Crisianu, bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

161. Secretariulu alu II-lea continua raportulu in caus'a distribuirei stipendiiloru si ajuto'riloru. Anumitu:

a) la cele 2 stipendii, cuprinse in concursulu Nr. 315/1883 sub pos. 4 in suma de câte 60 fl. pe anu, menite pentru ascultatori de pedagogia dela unu institutu din patria, au intratu 12 petitiuni, si

b) la stipendiulu cuprinsu in acelasi concursu sub pos. 6 in suma de 100 fl. pe anu, menitu pentru eleve dela unu institutu pedagogicu de fete au intratu 2 petitiuni, dintre cari numai una probéza ca au corespunsu conditiei principale de a fi eleva la unu institutu de pedagogia.

Avendu in vedere atestatele prezentate, class'a ce frecuentéza si starea familiara, dovedita prin documente.

— Stipendiile cele 2 de câte 60 fl. pe anu se votéza tineriloru: Filaretu Deisoreanu din Merghindealu, comitatulu Ternavei mari, ascultatoriu de studiile pedagogice in cursulu alu III-lea in institutulu pedagogicu-teologicu Andreianu din Sibiiu si Constantinu Suciu din Rebra-Mare, comitatulu Bistriti'a-Naseudu, ascultatoriu de studiile pedagogice in cursulu alu III-lea in institutulu pedagogicu din Gherl'a.

Ér' stipendiulu de 100 fl. pe anu, se votéza tinerei Maria Lapusteanu din Banabicu, comitatulu Turd'a-Ariesiu, eleva in classa I-a a institutulu pedagogicu reg. ung. de fete din Clusiu.

162. La cele doue stipendii cuprinse in acelasi concursu sub pos. 5 à 80 fl. pe anu menite pentru studenti dela scól'a de agricultura reg. ung. din Clusiu-Manasturu, au intratu 3 cereri, dintre cari 2 pentru imprumuturi.

— Imprumuturile nu se acórda, ér' cererea pentru stipendiu, neintronindu tóte conditiunile concursului, nu se ia in considerare.

Deci se dispune a se escrie de nou concursu la cele 2 stipendii.

163. La stipendiulu cuprinsu in acelasi concursu sub pos. 7 à 300 fl. pre anu, pentru studenti dela o academia de silvicultura, au intratu 5 petitiuni, cari dovedescu ca concurentii sunt ascultatori la o academia de silvicultura si alte 5 dela concurenti, cari sunt ascultatori la alte facultati.

Facendu-se mai multe propuneri, cu privire la person'a caruia se se confere acestu stipendiu, cu majoritate de 6 voturi contr'a 5 date in favorulu tinerului Liviu Martianu, dela scól'a de silvicultura din Schemnitz,

comitetulu votéza stipendiulu de 300 fl. pe anu tinerului Ioanu Guguianu din Zernesci ascultatoriu in anulu primu la academi'a de silvicultura din Schemnitz.

164. In contr'a conclusului de sub Nr. precedentu, membrulu B. P. Harsianu insinua votu separat.

— Spre sciintia.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.
vice-presiedinte.

Dr. D. P. Barcianu m. p.
secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede domniloru: Macelariu, Popescu, Romanu.

S'a cetitu si autenticatu. Sibiiu, 1 Ianuariu 1884.

E. Macelariu m. p.

I. Popescu m. p.

V. Romanu m. p.

Procesu verbale

alu comitetului *Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in sedinti'a dela*
22 Decembre st. n. 1883.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membri presenti: I. Popescu, G. Baritiu, P. Cosma, Dr. Il. Puscariu, I. V. Russu, B. P. Harsianu, E. Brote, cassariu, Dr. Ioanu Crisianu, bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

165. Secretariulu alu II-lea continua raportulu in caus'a distribuirei stipendiiloru si ajuto'riloru. Anumitu: La ajutoriulu de 60 fl. cuprinsu in concursulu Nr. 315/1883 sub lit. B. pos. 9 menitu pentru tineri sau tinere ce ar voi se invetie la vre-unu institutu sau corporatiune industrialu din patria, tiesutulu de panzarii, de covóre etc. pe resboie mai perfectionate, sau cusatura de albituri, brodarii s. a. au intratu 4 petitiuni numai dela fete, ce cultiva vre-unulu din ramurile industriale indigitate.

Avendu in vedere atestatele scolastice si atestatele dela institutulu industrialu in care frecuentéza:

— Ajutoriulu de 60 fl. v. a. pentru anulu 1883/4 se votéza elevei Rosali'a Muresianu din Clusiu, comitatulu Clusiuului, frecuantanta in anulu alu II-lea la scól'a industrialu a reuniunei ardelene pentru incurajarea industriei din Clusiu.

166. La ajutoriulu de 100 fl. cuprinsu in amintitulu concursu sub lit. B. pos. 10 pentru tineri doritori de a cultivá vre-una din artele frumo'se, au intratu 6 petitiuni.

Avendu in vedere atestatele scolastice, cari dovedescu absolvirea gimnasiului, mai departe avendu in vedere specialitatea si caracterulu academicu alu institutulu la care frecuentéza, si deci s'a constatat ca concurentulu folosese inca unu stipendiu de 200 fl. pe anu din fondurile scolare dela Nasaudu.

— Comitetulu cu 5 voturi contra 3, votéza ajutoriulu de 100 fl. pe anulu 1883/4 dlui Severu Muresianu, din Nasaudu, comitatulu Bistritia-Nasaudu, elevu alu academie de pictura din München.

167. La cele 2 ajuto'ne a 100 fl. de sub lit. B. pos. 11 pentru tineri cu preferintia din muntii apuseni ai Transilvaniei, cari aru voi se perfectone in o maiestria de lembarie mai perfectonata, au intratu 3 petitiuni.

Avendu in vedere, ca dintre concurenti numai unulu e din muntii apuseni, dar acest'a ca templariu, nu intrunese con-

conditiunea esentiala de a profesá o meserie mai perfectionata in
lemana.

Unu ajutoriu de 100 fl. pe anulu 1883/4 se votéza
clerului Iosifu Moianu din Sambat'a inferióra, comitatulu Fa-
garasiului dela scól'a de sculptura din Satulungu. Dar de órece
désula pâna acumu folosí unu ajutoriu de 50 fl. pe anu, acest'a
devinendu in vacantia si ajutoriulu de 50 fl. votatu farmacistului
L. Horea din Fagarasiu, se va puté combiná érasí ajutoriulu
intregu de 100 fl. pentru care la timpulu seu se va escrie
concursum.

Pentru alu 2-lea ajutoriu de 100 fl. amintitu mai susu,
neafiandu-se de astadata concurentu, càruia se se póta conferi,
se escrie concursu de nou.

168. La cele 4 ajutóre à 25 fl. v. a. cuprinse in ace-
lasi concursu sub lit. B. pos. 13, pentru sodali ce sunt in con-
ditiuni de a se face maiestri, au intratu 16 petitiuni, parte
dela calfe tineri de câte 1—2 ani, parte dela maiestrii ince-
petori, si parte dela sodali ce intrunescu conditiile concursului.

Avendu in vedere feliulu meseriei, cualificatiunea si lo-
culu unde voiescu a se asiedia cá maiestrii:

Cele 4 ajutóre à 25 fl. v. a. se votéza urmatoriloru sodali

1. Vasile Muresianu, din Arcalia, calfa de fauru in
Bistritia.

2. Ioanu Munteanu, din Verdu, calfa de papucariu in
Sibiu.

3. Teodoru Parau, din Mosn'a, calfa de cojocariu in
Satulungu.

4. Ioanu Vulcu din Aciliu, calfa de mesariu in Saliste
Sibiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p., Dr. D. P. Barcianu m. p.,
vice-presiedinte. secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede
dloru: Popescu, Cosm'a, Dr. Puscariu.

S'a cetitu si autenticatu. Sibiu in 1 Ianuaru n. 1884.

I. Popescu m. p. P. Cosm'a m. p. Dr. II. Puscariu m. p.

Procesu verbale

alu siedintiei comitetului Asociatiunei transilvane pentru lite-
ratur'a romana si cultur'a poporului romanu, tinuta in Sibiu
in 31 Decembre n. 1883.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Mem-
brii presenti: P. Cosm'a, I. Popescu, E. Macelariu, B.
P. Harsianu, V. Romanu, I. V. Russu, G. Baritiu, E.
Brote, cassariu, Dr. I. Crisianu, bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

169. Secretariulu alu II-lea continua raportulu in caus'a
distribuirei ajutóreloru. Anumitu:

La ajutórelé de 12 fl. 50 cr. cuprinse in concursulu
Nr. 315/1883 sub lit. B. pos. 14, menite pentru 8 invetiacei
de meserie, au intratu 45 cereri, din cari un'a intardiata.
Dintre concurenti suntiu 9 fauri, 3 rotari, 2 cojocari, 11 pa-
pucari, 8 mesari, 9 cismari, 1 tipografu, 1 croitoriu si 1 la
masineria agricola.

Avendu in vedere feliulu meseriei si calificatiunea:

Cele 8 ajutóre se votéza invetiaceiloru:

1. Alexandru Bozoru din Blasia, comitatulu Ternavei,
fauru in Sibiu.

2. Iosifu Boieriu din Vadu, comitatulu Fagarasiului
rotariu in Fagarasiu.

3. Ioanu Stoic'a din Siur'a-mica, comitatulu Sibiu, cis-
mariu in Sibiu.

4. Ilie Varvariu din Resinari, comitatulu Sibiu, pa-
pucariu in Cisnadie.

5. Aurelu Moldovanu din Ogn'a, comitatulu Albei-in-
ferióre, rotariu in Sibiu.

6. Andreiu Cismasiu, din Hatiegu, comitatulu Hunedórei,
croitoriu in Hatiegu.

7. Inocentiu Anghelu din Bradu, comitatulu Hunedórei,
cismariu in Bradu.

8. Vasile Mateiu din Feniesiu, comitatulu Turd'a-Ariesiu,
fauru in Clusiu.

170. La cele 2 ajutóre à 20 fl. v. a. cuprinse in ace-
lasi concursu sub lit. B. pos. 12, menite pentru invetiacei de
meserie, descendenti din fost'a comuna Tofaleu, nu au intratu
nici o petitiune.

— Neputendu-se conferi ajutórelé amintite, sum'a de
40 fl. se adaoge la fondu.

171. Urméza la ordine distribuirea ajutóreloru pentru
scóle confesionale romane, lipsite de midiułce de subsistentia.
Pentru dobandirea vre-unuia din aceste ajutóre au intratu
parte la comitetu, parte la adunarea generala a Asociatiunei,
de unde s'au transpusu comitetului, 6 cereri; intre cari un'a
dela sinodulu protopresbiteralu gr. ort. alu Treiscaunelorú
pentru unu ajutoriu pentru procurarea de carti scolastice la
copii seraci.

Membrulu B. P. Harsianu, avendu in vedere, cá tóte ce-
lelalte stipendii si ajutóre votate de adunarea generala a As-
sociatiunei s'au distribuitu prin concursu, propune cá si pen-
tru ajutórelé in favorulu scóleloru serace se se urmeze in-
tocmai.

— Comitetulu avédu in vedere, cá pâna acumu aceste
ajutóre s'au distribuitu fara concursu pe bas'a petitiuniloru
presentate adunariloru generale ale Asociatiunei si de aceste
transpuse comitetului, simplu sau cu recomandare, nu afla mo-
tivata o abatere dela modulu obicínuitu pâna acumu la dis-
tribuire, deci si din bugetulu anului 1884, in care pentru
ajutorarea scóleloru se afla indusa sum'a de 600 fl. votéza
pe bas'a petitiuniloru ce-i stau inainte, 4 ajutóre de câte
100 fl. v. a. scóleloru confesionale din Betleanu, Câmpeni,
Siomcut'a si Lapusiulu ungurescu.

Celelalte 200 fl. ce restéza, neputendu-se distribuí pe bas'a
petitiuniloru, din cauza cá aceste nu intrunescu conditiunile
necesarie, se adaoga la fondu.

172. Comisiunea esmisa in siedinti'a de dtó 17 De-
cembre a. c. pentru colaudarea reparaturiloru si adaptariloru
facute la cas'a Asociatiunei, raportéza prin raportorulu seu
dlu E. Brote, cá a facutu colaudarea si a aflatu tóte cele
esecutate in buna ordine. Deci propune si

— Comitetulu aprobéza licuidarea sumei de 799 fl. 89 cr.
pentru reparaturi si adaptari la casa, in cadrulu sumei vo-
tate de comitetu mai inainte spre acestu scopu.

173. In legatura cu reparaturile amintite in Nri prot.
precedentu, cassariulu arata cá: a) pentru provederea loca-

lului de cassa cu table de feru, precumu si alte lucruri de lacatariu s'au prezentatu unu contu de 133 fl. 72 cr. b) pentru colorarea podiniloru si unoru mobile din cancelari'a Asociatiunei unu contu de 75 fl. 60 cr. c) pentru completarea mobiliariului cancelariei unu contu de 12 fl. v. a.

— Comitetulu aflandu tóte aceste adaptari si procurari de nou pe deplinu justificate, aviséza la cassa spre platire pe bas'a conturiloru prezentate, sumele de 133 fl. 72 cr., de 75 fl. 60 cr. si de 12 fl. v. a.

Sibiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.,
vice-presiedinte.

Dr. D. P. Barcianu m. p.,
secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede dloru: Cosm'a, Popescu, Macelariu.

S'a cetitu si autenticatu. Sibiu in 7 Ianuariu n. 1883.

I. Popescu m. p.

P. Cosm'a m. p.

E. Macelariu m. p.

Bibliografia.

Primimu urmatórele anunturi literarie spre ale reproduce, ceea ce si facemu cu tóta placerea.

Academí'a Romana. Din Academí'a Romana s'au publicatu urmatórele memorii si notitie: si se afla de vendiare la librari'a Socec si C.

1. Viéti'a si operele lui Petru Maioru, discursu de receptiune alu dlui A. M. Marienescu si respunsulu dlui V. A. Urechia. Pretiulu 1 leu 20 bani.

2. Manunchiu din manuserisele lui G. Saulescu. Raporturi de domni I. Fl. Marianu, N. Ionescu, T. Maiorescu si Iacobu Negruzzi. Pretiulu 60 bani.

3. Expositiunea dela München din anulu 1882 de Em. Bacaloglu. Pretiulu 20 bani.

4. Despre icónele miraculóse dela Athon de provenintia romana de Episcopulu Melchisedec. Pretiulu 20 bani.

5. Raportu asupr'a caletoriei la ruinele Sarmisagetusei si a informatiuniloru adunate la fati'a locului de George Baritiu. Pretiulu 30 bani.

6. Prophylax'a Pelagrei de Dr. I. Felix. Pretiulu 50 bani.

7. Dare de séma asupr'a congresului alu patrulea internationalu de igiena tñutu la Genev'a in lun'a lui Septembrie 1882 de Dr. I. Felix. Pretiulu 40 bani.

— Cãtra onoratií cetitori ai „Bisericeí si scólei“. Fói'a nóstra cu ajutoriulu lui Dumnedieu intra in anulu alu VIII-lea alu vietii sale. Prea modesta de a se provocá la trecutulu ei, sfiósa de a se laudá cu presintele si fricósa de a promite lucruri mari pentru viitoriu: ea in directiunea apucata ísi va continuá cursulu seu si in anulu acesta si va nísuf dupa putintiele sale a se face pre sine interpretele fidelu alu intereseloru bisericesci si scolari in generalu, alu pretilorulu si invetiatoriloru in specialu.

Cá organu oficiosn alu consistoriului ne vomu conformá deciselorulu aceleiasi corporatiuni superiori diocesane; in cele neoficiali suntemu organulu publicului — si ne vomu nísuf si pe viitoriu a mantiné program'a urmarita pana acumu.

Fíndu convinsi cá consistoriulu urmaresce intru tóte interesele bisericiceí si in punctulu acest'a, putemu asigurá pre

onor. publicu, cá intru nimic'a nu suntemu impededati in cadrulu programei a publicá ori-ce vedere sau propunere, ce ar privi imbunatatirea stariloru nóstre actuali. Capacitarea reciproca numai cá ar íntlesní mántinerea bunelor relatiuni intre factorii chiamati a guverná si a conduce nai'a bisericiceí la limanulu fericirei.

Nisuinti'a nóstra principala va fi si pe viitoriu, a spriginí pre preoti si invetiatori intru indeplinirea misiunei loru de a luminá si conduce poporulu la bunastare si fericire, si vomu cautá si recomandá miidulóce, prin care s'ar ajunge vre-o imbunire, ía macar cátu de neînsemnata — in starea materiala cea atátu de apasatória a preotilorulu si invetiatorilorulu, pentru cá suntemu convinsi, cá in sinulu bisericiceí si natiunei nóstre numai atuncia póte se domnescá bunastarea si fericirea, daca factorii chiamati spre a luminá poporulu, íntre cari la loculu ántáru punemu pre preoti si invetiatori, in nisuintiele loru nu voru fi impededati prin lupte in contra neajunselorulu. — Dorinti'a nóstra e mai departe a tiené in curentu pre cetitorii nostrii fatia de evenimentele mai însemnate ale presentului, cá se ía orientati cu íntemplerile nu numai din sinulu bisericiceí nóstre, ci din sinulu altorulu bisericiceí vecine si îndepartate. — Ne vomu íngrijí cá din cându in cându se putemu comunicá câte o scriere din sfer'a oratoriei bisericesci, precum si altele din sfer'a invetiamentului, spre care scopu ni s'au promisú cá voru conlucrá la fói'a nóstra mai multi barbati, alu carorulu nume si pana acuma suntu cunoscuté in diuaristic'a nóstra nationala.

Retragerea cuviosului parinte Vasiliu Mangra dela redactiunea fóiiei, ceea-ce de altmintrea regretamu adáncu, intru nimica nu schimba in tienut'a de pana acuma a fóiiei; schimbamu numai ortografi'a, spre a ne conformá cu cea a consistoriului, in carea se edau pastoralele, circulariele si tóte celelalte scripte oficióse.

Intre astfelu de ímpregiurari subscrisulu pana la alte dispositiuni amu fostu denumitu de redactoru íntermalu alu fóiiei „Biserice'a si Scól'a“, si eu cu privire la acésta frumósa si onorifica ínsarcinare, nu numai cá nu m'amú feritu de ea, ci simtindu-me onoratu printr'ens'a, n'amú esítatu a primí ínsarcinarea, cárei'a me voiu sílí a si satisfice. Dela spriginirea on. publicu aterna, — cá fói'a nóstra se se maréscá prin formatu sau prin suplementu la ía-care numeru, ceea ce ar íi fórte de doritu.

Índrasnescu deci a cere partinirea si bunavointi'a onoratiului publicu romanu.

Aradu, la finele anului 1883.

Constantinu Gurbanu.

Deschidemu abonamentu nou la fói'a „Biserice'a si Scól'a“ pe anulu 1884 totu cu conditiunile de pana acuma, adéca: Pentru Austro-Ungari'a pe anu cu 5 fl., pe jumetate anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainatate pe anu 14 franci, pe jumetate anu 7 franci. Bani de prenumeratiune se potu tramite mai usioru prin asemnate postali.

— Din Bucovin'a. Apelu cátra prea onor. publicu cetoriu romanu! „Societatea pentru cultur'a si literatur'a romana in Bucovin'a“ scóse la lumina in Augustu 1881 Organulu beletristicu-literariu: „Aurora romana.“

„Aurora romana“ a aparut cu proprietate a numitei societati pãna la finea anului 1882, redactata fiindu de subsemnatulu.

In decursulu anului 1883 n'a aparut „Aurora romana“ de felu, fiind-cã comitetulu societatii numite nu hotãrãse nimicã in privintã edarii sau needarii ei mai departe. De abia in lun'a lui Octombree 1883 decise comitetulu, dupa cercetarea socotelorulu „Aurorei romane“, cumu-cã nu se afla in pozitiiune a o edã mai departe.

Vedindu acest'a, luã subsemnatulu asupra-si a edã „Aurora romana“ mai departe, cã proprietatea sa, indetorandu-se totu-odata a indetulã pre acei onorati abonenti, cari solvira abonamentulu si pentru anulu 1883, — era acele abonamente cari au remasu inca neplatite din anulu 1882, — suntu pri-vite cã proprietatea „Societatii pentru cultur'a si literatur'a romana in Bucovin'a“ si se voru platã directu cãtra cass'a societatii amintite.

Rugamu pre prea onoratulu publicu cetitoriu a luã acest'a la cunoscintia si a scusã redactiunea „Aurorei romane“ pentru acest'a intardiare neasteptata si neatãrnata de vointã ei.

Abonamentele platite inainte pentru anulu 1883, se voru considerã cã platite pentru anulu 1884.

Cu aceste explicari tremitemu era „Aurora romana“ in lume si o recomandamu spriginului si simpatiei tuturoru patriotiloru romani!

Dela spriginulu si simpati'a loru va atãrnã si prosperarea ei.

Rugamu totu-odata si pre toti barbati nostri de scõla si cultivatori ai limbei si literaturii romane, se binevoiesca a spriginã cu articule potrivite cu scopulu si programulu sciintificu-literaru-beletristicu alu „Aurorei romane.“

Numerele aceste doue, ce le expedamu in un'a acum'a, suntu icon'a programulu „Aurorei romane.“

Rugamu pre tãte onoratele redactiuni a lua notitia de cuprinsulu si spiritulu loru si, — aflandu-lu corespundietoriu, a recomandã „Aurora romana“ spriginului tuturoru Romaniloru sinceri.

Fratiloru Romani! Sarcin'a care a fostu prea grea pentru o intrãga societate, m'amu incumetatu a o luã eu singuru asupr'a mea, era acest'a amu facut-o, fiindu-cã inca n'amu perdutu increderea in puterea de vietia si in viitoriulu natiunii romane! Aretati cã nu m'amu insielatu!

Cernauti, in 1 Decembrie 1883.

Ioanu I. Bumbacu,
redactoru si proprietariu alu „Aurorei romane.“

— „Higien'a poporala“ cu privire la „Sateanulu romanu.“ Invetiaturi practice pentru preoti, invetiatori, seminare, scõle normale, licee si pentru toti acei'a cari tãnu la sanatatea poporulu dela tiãra. Cu figuri in textu de Dr. G. Vui'a, medicu la baile din Mehadi'a si profesoru de Higiena la institutululu teologicu-pedagogicu in Arad. Contine 120 pagine. Pretiulu 1 fl. Lei 2,50. Editur'a autorulu. Aradu 1884.

Prefatiã: Sciintia noua, Higien'a a facutu in scurtu tãmpu de cãndu sistematicu se cultiva, o propasire cã puçini alti rami ai sciintiei. Astadi Higien'a formãza obiectu de in-

vetiamentu in tãte tierile inaintate. Ea se propune dela scõla primara pãna la universitate in tãte scõlele.

Fãra cunoscintie igienice nimenea nu se pãte mandrã a fi omu cultu.

La popõrele mai inaintate in civilizatiune esu la ivela cu sutele cãrti de scõle, tractate poporale si foi periodice de materie igienica.

Literatur'a nõstra romanãscã in acestu ramu inca nu e de totu seraca. Daca cu tãte astea m'amu incumetatu a scõle, la lumina acestã carticea, amu facutu din motivulu cã in cei siese ani de cãndu amu placut'a chiamare de a propune Higien'a la institutululu teologicu-pedagogicu, invetiaturu a cunõsce, care — amesuratu gradulu de pricepere alu eleviloru — are se fie limbagiulu si metodulu propunerii, si pãna unde materi'a se pãte estinde, daca voimu cã acestu studiu atãtu de folositoriu si interesantu se fia gustatu si cultivatu cu placere de cãtra fiitorii luminatori ai poporulu.

Cã medicu avendu practic'a mai vãrtosu la populatiunea romanãscã, avut-amu destula ocaziune a me convinge. cã ne-numeratele miserii trupesci, sufietesci si economicesci de cari suferu poporulu dela tiãra, cã prin farmecu ar perã din cas'a romanulu, decumva amu reusã se'lu invetiamu a traã mai igienicu.

Fiindcã conservarea organelorulu nu se pãte temeinicu invetia fãra a cunõsce structur'a si lucrarea loru, amu facutu se premãrga unele elemente din anatomia si fiziologia corpulu omenescu, ilustrate cu figuri.

Unu invetiaturu a disu odata, cã cine, ajungẽdu vãrstã de 30 de ani, n'a invetiaturu inca a cunõsce ceea ce-i face bine sanatatii si ceea ce-i face reu, acel'a nu merita sanatarea. Ei bine, ce se dicemu atunci despre multimea õmeniloru inteligenti chiar, cari nici macar aceea nu sciũ, pentru-ce li-a datu Dumnedieu ficatu, unde zace splin'a, cãti renichi are fiacare omu?

Sub titlulu „Faradelegi igienice“ amu iusiratu o mica culegere critica de datine, obiceiuri si prejudetie vãtamãtõre sanatatii, pre cari din resputeri trebuie se le combatã preotii, invetiaturii si toti cãti cu poporulu dela tiãra impreunã traiescu.

M'amu triditu se scriu intr'unu limbagiũ, pre care se-lu pricepa ori-ce carturariu romanu, ceea ce nu e lucru usioru in asemenea materie de sciintia, unde te napadescu terminii grecesci.

Dãca tãta lumea cãrca, si isbutesce a vulgarisã sciintia, inlocuindu terminii straini cu cuvinte scõse din idiomulu poporulu, pentru-ce noi romanii se pastramu si in scrierile poporale din sfer'a sciintielorulu naturale, legiunile numiriloru grecesci si latinesci, pre cari poporulu nu le pãte invetia, era cine le invatia, nu le pricepe. — In bine si in reu, tovarasiu dilnicu alu naturei, poporulu dela tiãra isi-a creatu o limba bogata in numiri pentru totu felulu de concepte si iviri din natura. Multime de termini genuini-romanesci traiescu in gur'a poporulu, ce abia vei gasã la altu neamu, inse pentru cã nu suntu cunoscuti decãtu pe unu teritoriu mai angustu — acele cuvinte frumõse trecu de provincialismu. A scrietoriloru datorie este de a le generalisã.

Idiomulu poporulu nostru e o mina bogata, n'avemu decãtu se o exploatamu.

Autorulu.

— Elemente de Fisica de E. Bacaloglu. Supplementu. Luminatu electricu. — Spectroscopi'a etc. Cu 16 gravuri intercalate in textu. Bucuresci 1883. tipografi'a curtii regale, propr. Göbl Fii, Pasagiulu Romanu, 12. Contine 112 pagine. Pretiulu 3 lei.

Prefatia. De cându amu publicatu „Elementele de Fisica“ in anulu 1871, mai multe părți ale acestei sciintie mai alesu luminatulu electricu si spectroscopi'a, au primitu desvoltari mari. Nu mi se pare dara inutilu de a completá acele elemente de fisica cu presentulu supplementu, in care amu resumatu diferite indreptari, modificari si completari, necesitate prin progresulu timpului. Sectiunile relative la electricitate si optica suntu acele cari primescu aceste completari. In acestu supplementu amu pastratu numerotati'a sectiuniloru si paragraflorulu din elementele de fisica.“

E. Bacaloglu.

— Insemnatatea sciintielorulu naturale, re-formele ce le reclama studiulu lorulu in scólele nóstre. Disertatiune tinuta la 5 Iuniu 1881, in adunarea generala a reuniunei Mariane in Borgo-Prundu, de Dr. A. P. Alexi, membru ordinariu alu reuniunei Mariane. Fie-care poporu cultu a disparutu, daca prin conventiuni sociale, contrarii naturei, i s'au nimicitu puterile de desvoltare. (Dr. P. Schramu „Grundgedanken und Vorschlaege zu einem deutschen Schulgesetz.“ Bucuresci 1883, tipografi'a Academiei romane (Laboratorii romani), strad'a Academiei Nr. 26. Contine 42 pagine. Pretiulu 50 bani, sau 25 cr., se capeta la autorulu.

— Vorträge über Gesundheitspflege und Rettungswesen während der Hygiene-Ausstellung zu Berlin 1883. Herausgegeben von Dr. Paul Boerner. I. Prof. Dr. J. Felix aus Bucarest über Die sanitären Zustände Rumäniens. Vortrag, gehalten am 22. September 1883. Max Pasch 1883.

— Plevnánál. (Grivicza bevétele). Dráma egy felvonásban, írta Sion György, a román tudományos akadémiá rendes tagja, fordította Goldis János, k. főgymn. tanár a román tudományos akadémiá levelező tagja. Arad 1883, nyomtatott Gyulai Istvánál.

Ad Nr. 496/1883

Concursu.

Neintrandu la I-a publicare nici o petitiune la cele 2 stipendii pentru studenti de agricultura in Clusiu-Manasturu, care se intrunésca conditiunile recerute, se escrie prin acést'a de nou concursu pentru 2 stipendii à 80 fl. v. a. pe anulu scolaru, pentru studenti dela scóla de agricultura reg. ung. din Clusiu-Manasturu.

Aspirantii la aceste dóue stipendii au se-si trimita suplicele lorulu la subsemnatulu comitetu alu Asociatiunei transilvane până la I-a Februarie st. n. 1884 insoçite de urmatóarele documente:

- a) Carte de botezu in originalu sau in copie legalisata.
- b) Testimoniu despre progresulu in invetiatura in semestrulu premergetoru, dela institutululu in care frecuentéza.

c) Testimoniu scolasticu despre studiile absolvite înainte de intrarea in institutululu de agricultura.

d) Atestatu de frecuentare dela directiunea institutulului in care frecuentéza cursurile de presentu.

e) Atestatu de seracie sau de orfanu, daca concurentulu e orfanu.

f) Adeverintia, cà mai primesce sau nu, de undev'a vr'unu stipendiu.

Din siedinti'a comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, tinuta la Sibiiu in 21 Decembre n. 1883.

Iacobu Bolog'a m. p., Dr. D. P. Barcianu m. p.,
v.-presiedinte. secretariu alu II-lea.

Ad. Nr. 497/1883.

Concursu.

Neputendu-se conferi din lips'a de concurenti unu ajutoriu de 100 fl. pe anu, pentru care se publica concursu sub Nr. 315/1883 lit. A. II, prin acést'a se escrie de nou concursu, la unu ajutoriu de 100 fl. pe anu, pentru tineri, cari aru voi a se perfectoná in o maiestrie de lemnarie mai perfectonata (facere de cruci si colonade, invelisie de case dupa sisteme moderne, sculptura in lemnu, sau strungarie mai perfectonata.)

Aspirantii la acestu ajutoriu au se trimita suplicele lorulu la Comitetulu Asociatiunei transilvane până la I-a Februarie st. n. 1884 insoçite de urmatóarele documente:

a) Atestatu de botezu in originalu sau in copie legalisata.

b) Atestatu despre cursurile scolare absolvate înainte de a intrá la invetiatura in un'a din specialitatile amintite de lemnaritu. Atestate de classe inferióre clasei a IV-a elementare, nu se voru luá in considerare.

c) Atestatu cà se afla lucrandu la vr'unu maiestru sau institutu de acésta specialitate si cu ce succesu.

d) Atestatu de seracie sau de orfanu, daca concurentulu este orfanu.

e) Atestatu de moralitate dela auctoritatile competente.

f) Adeverintia dela parinti sau tutori, cà se deobliga a lasá pre fii sau pupilii lorulu la invetiatura până se voru fi perfectonatu pe deplinu.

Intre concurenti cu cualificatiune egala se voru preferi tinerii nascuti in muntii apuseni ai Transilvaniei.

Din siedinti'a comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, tinuta la Sibiiu in 22 Decembre n. 1883.

Iacobu Bolog'a m. p., Dr. D. P. Barcianu m. p.,
v.-presiedinte. secretariu alu II-lea.